

ANSELMI LAUDUNENSIS OPERA.

(Sub nomine sancti Anselmi Cantuariensis archiepiscopi inter ejus Opera Coloniae 1573 et 1612 edita, demum scholastico Laudunensi restituntur. — *Glossa interlinearis in utrumque Testamentum*, genuinum Anselmi Laudunensis opus, vocibus textus sacri superscripta, propter arctam qua illi adhaeret connexionem seorsim edi nullo modo potest. Exstat in editionibus *Glossae ordinariae* quae ab anno 1502 Basilicae et alias prodierunt.)

ENARRATIONES IN CANTICA CANTICORUM.

In initiis librorum causae dicendae sunt quomodo vel quare compositus sit liber ipse, quas causas Hieronymus proemium vocat. Auctor itaque hujus operis de quo agere volumus, trinomius fuit: qui ad numerum nominum suorum tres libros composuit, et eorum intentionem ipsorum nominum interpretatione distinxit. In primo itaque libro affectuose et dulciter, more patris filium pie admonentis, et quasi lac praebentis, quemque fidelem adhuc minus validum, et nondum terrenis prorsus abrenuntiare volentem erudit. In quo libro pro hac tanta dulcedine, *Idida*, quod *dilectus* sonat, edicitur. In hoc quippe docet meretricem fugiendam, consortia malorum, et caetera quae honestate et probitate sunt digna facienda: in mundo tamen, ut diximus, adhuc commorantem. Secundum nomen ejus est *Coeth*, quod Graece *ecclesiastes*, Latine *concionator* dicitur, Concionatorem autem illum dicimus, qui in concione hominum, id est in concilio, publicus orator est, prolatione veritatis nullum verens, nulli blandiens: quod in secundo libro suo iste facit. Nam, ut quasi quibusdam gradibus ascensionis, ad perfectionem quem doctrina sua attraheret, cui primo misericorditer, legitime tamen, terrenis istis cum misericordiae operibus concesserat utendum, quoniam carnalem et adhuc infirmum animum caelestia et perfectiora non posse tenere credebat, jam ceu validiorem et ad altiora sumenda potentem, ad despectum omnium terrenorum in hoc secundo libro invitavit; monstratque quam caduca quamque transitoria sint cuncta temporalia, sic dicens: *Vanitas vanitatum et omnia vanitas* (*Eccle.* 1, 2). Hoc vero ad contemplativam, cuncta scilicet mundana despiciere, et caelestibus inhiare, pertinet: illud autem quod in primo libro concessum erat, ad activam vitam. Cujus praeterea rei gratia tantum laborem inchoare in hoc suo tertio libro persuaserit, spiritualiter intendentibus quibusdam terrenis similitudinibus ostendit, ad hoc profecto ut per despectum terrenorum ad gloriam

A pervenire possemus aeternorum. In quo opere Salomon, id est *pacificus*, dicitur.

Liber iste vocatur *Cantica canticorum*, et etiam pluraliter, propter multam excellentiam dignitatis. Fecit enim Salomon primum *parabolas*, scilicet librum *Proverbiorum*, in quo simpliciter ostendit quomodo recte uteremur his mundanis; quod pertinet ad activam vitam, et *Canticum* simpliciter potest vocari. Dicuntur autem *Proverbia* praecipua de vita humana per aliquas similitudines. Deinde fecit *Ecclesiasten*, in quo annuntiavit omnia mundana esse contemnenda, ut cum dicit: *Omnia sunt vanitas*; et est quidam gradus ab activa ad contemplativam, potestque dici *canticum* simpliciter. Post hos fecit librum istum in quo docet de dilectione Dei, quasi mundo jam contempto: quod pertinet ad contemplativam vitam; inde vocatur *Canticum canticorum*, scilicet *canticum* excellentius praedictis duobus, et caeteris similibus. Nomen hujus libri in Hebraeo, *Sir hasirim*, quod valet apud nos, *Canticum canticorum*. Dicitur Salomon secundum hos tres libros quos fecit xxx habuisse vocabula: secundum parabolas vocatur *Idida*, id est *dilectus*: ibi enim instruens rudes cepit ab ipsis diligi: per quod nomen significatur Christus, qui per excellentiam dicitur *dilectus*: de quo Deus: *Hic est Filius meus dilectus* (*Matth.* xvii). *Ecclesiastes* nomen est libri et auctoris, et interpretatur *concionator*, scilicet diversos ad idem consentire faciens. Convocantur namque diversi in illo libro ut sibi consentiant in contemptu mundi: quod est tractum ex similitudine cantoris, qui diversorum voces in unam concordiam moderatur. Item per hoc nomen significatur Christus, qui est verus *concionator*, docens terrena transitoria esse spernenda, et amanda caelestia. Dicitur quoque *Ecclesiastes*, quia *Ecclesiam* egregie gubernat et ad unam fidem convocat. Secundum hunc librum dicitur *Salomon*, id est *pacificus*, per quod item significat Christum, qui verus *pacificus* est et convocans omnes ad sui dile-

ctionem. Dicitur et auctor in Proverbiis ethicus, id est tractans de moribus. Idem in Ecclesiaste physicus, id est tractans naturam rerum. In Canticis theologus, sermocinans de divinis. In hoc libro sunt materia, sponsus et sponsa, amici sponsi, qui et paronymphidicuntur, et amicæ sponsæ. Est autem sponsus Deus, quoniam ipse spondet se Ecclesiæ; scilicet si ei fidem custodiat ne fornicetur cum dæmone, copulabit sibi tandem in nuptiis. Sponsa dicitur Ecclesia, scilicet firmi in fide, quoniam perfecte sumens fidem spondet se Deo et renuntiat pompis Satanæ. Dicuntur amici sponsi, velut sancti angeli et perfectiores, ut apostoli, qui sponsus adjuvant ut amicam suam retineat, commonentes et adjuvantes Ecclesiam, ne ipsa cum alieno fornicetur, sed soli Deo adhæreat. Dicuntur amicæ sponsæ adhuc teneri in fide, qui non plene sciunt Sponsum diligere, sed jam exhibent se habiles ut sponsam imitentur, ut sic bene eruditii a sponsa fiant et ipsi sponsa. De hac autem materia hoc modo agit, scilicet ostendens qualiter in hac vita sponsus alloquatur amicam et per se et per amicos, et quanta affectione recipiat verba sponsi, et qualiter amicæ sponsæ ostendat se paratas imitari sponsam, et loquantur sponsæ, aliquando et ipsi Sponso. Salomon enim adhuc tenens donum sapientiæ, illuminatus a Spiritu sancto prophetizat qualiter Ecclesia ante adventum Christi, et deinde secundum singulos status usque ad finem mundi sit se habitura erga Deum. Est quoque finis et intentio, ut compellat audientes ad dilectionem Dei. Scribit autem hic auctor ut comicus, scilicet nihil ex se dicens, sed inducit ipsas personas loquentes: et quia in nullo amore æque affectuosa verba amoris inveniuntur, sicut inter sponsum et sponsam, facit eos quasi verbis carnalis amoris loqui. Et sunt hæc prima verba Ecclesiæ jam proximiæ adventui Christi, et nimio amore jam præsentiam ejus desiderantis; sicut illi qui dicebant: Putas videbo? putas durabo? putas inveniet me illa natiuitas? Et sicut carnalis sponsa cui jam egregie per nuntios placuisset sponsus, fastidians jam legatos, expetens ipsius præsentiam diceret: Veniat ipse, ut præsens mecum loquatur, et me osculetur, ita hic dicunt fideles illi proxime ante Christum:

CAPUT PRIMUM.

« Osculetur me osculo oris sui, quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis oleum effusum nomen tuum, ideo adolescentulæ dilexerunt te. »

Deus ipse sicut prænuntiatus est per patriarchas et per prophetas, ipse idem jam, *osculetur me*, id est jam delectet me *osculo*, id est præsentia, *oris sui*, id est Filii sui, qui dicitur os Patris sicut et Verbum, quia per ipsum Pater mundo manifestatur. *Quia meliora sunt ubera*. Hic jam loquitur Ecclesia præsens cum Christo. Ac si ita diceret, convertens se ad ipsum præ nimia affectione: *Quia ubera tua*, doctrina evangelica, *meliora sunt vino*; quæ doctrina est dulcis refectio et suavis sicut lac. Melior est

A vino, id est doctrina philosophorum, quæ non nutrit, sed inebriat, et superbire facit recipientes, ducitque tandem ad interitum. Vel per vium accipiamus intellectum carnalem Veteris Testamenti. Possumus etiam per ubera accipere geminam dilectionem, vel duo Testamenta spiritualiter intellecta, vel spirituales gratias; et erit tamen eadem sententia cum prædicta. *Ubera dico fragrantia*, id est redolentia, et odore suo homines ad se attrahentia. Redolet quippe doctrina illa, et bona opinione ac fama sua ad se attrahit; *optimis unguentis*, id est per optima unguenta. Sunt enim in doctrina evangelica unguenta, id est dona spiritualia quæ sunt optima, quantum ad unguenta carnalia, quibus solebant inungi amatores, ut melius placerent: vel etiam cœnantes. Hæc autem unguenta merito optima dicuntur: quos enim inungunt, veros reges ac sacerdotes efficiunt. *Oleum effusum*. Alia causa quare desiderasset eum, quia *nomen tuum* effusum est, sicut oleum effusum. Oleum quidem, dum in vase est, neque odorem profert, neque dolores sanat; effusum vero et odorem emittit et dolores sanat: ita nomen Dei dum ipse adhuc in sinu Patris conclusus teneretur, parum vel nihil cognoscebatur: postquam vero carnem sumpsit præsentia sua mundum visitans, se ipsum omnibus cognoscendum exposuit; odorem, id est famam et bonam opinionem de se emisit: et infusum per dolores bene recipientium prædicationem suam et peccata sanavit. *Ideo adolescentulæ*, scilicet, quia tam dignus et tam dulcis es, ideo non solum ego, sed et *adolescentulæ*, id est minores et fragiliores, teneri adhuc in fide, *dilexerunt te*, id est de omnibus rebus te solum diligendum elegerunt. Licet enim ex temporalibus adhuc sibi consolationem sumant, tamen Deum eis temporalibus præponendum judicant.

VOX ECCLESIAE.

« Trahe me post te: curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua. Exsultabimus et lætābimur in te, memores uberum tuorum super vinum. Recti diligunt te. »

Trahe me post te. Videntes contemporanei Christi quasi jam imminere ipsius ascensionem, et absentiam consolationis ipsius, rogant eum ut trahat eos post se, id est imitatores sui faciat eos. Et proprie dicit *trahe*, quasi quadam violentia. Videtur enim fieri violentia, ubi corpus natum in peccatis a peccatis liberatur. *Curremus in odorem*. Vox amicarum sponsæ. Audientes bonitatem Sponsi, et majores velle imitatores ejus fieri, dicunt sponsæ, scilicet doctoribus suis, jam degustata dulcedine Dei: Tu vis ire post eum, et nos certe curremus tecum, id est, laborabimus tecum obtinere gaudium nuptiarum, positi et fundati *in odore*, id est in prædicatione et fama tua, quæ nos attrahit, quæ est *unguentorum tuorum*, id est procedens ex donis spiritualibus per quæ operaris. Bene dicit *curremus*, non enim pigritando et sequitur agendo pervenimus ad illud cœleste bravium. *Introduxit me rex*. Vox Ecclesiæ ad minores quos educavit. Audientes quidem eos

Deum desiderare, volunt eos ad idem invitare, ut si ita responderent illi majores : Dicitis quia mecum curretis : et bene currendum est, quia eo pervenientibus summa refectio est. Et hoc ostendit sibi patere cum dicit : *Introduxit me rex*, id est manifestam cognitionem dedit, *in cellaria*, id est, in secreta Ecclesie, scilicet ut sciam quid significant mysteria, sicut in baptismo Spiritum dari, infantes sola gratia salvari, et similia quæ non patent omnibus. Vel per cellaria accipiamus plenitudinem beatitatis, id est æternitatem vitæ, sicut in cellariis reponi solet copia magna bonorum, spe autem jam perfecti viri in beatitudinem æternitatis sunt introducti. *Exsultabimus*. Vox minorum qui aliquantulum per fidem provecti audent jam Sponso loqui in hæc verba : Quia tu, Domine, sponsam tuam jam in secreta tua introduxisti, ideo et nos præparabimus nos idoneos, ut cum ea introducamur : et hoc est *exsultabimus*, scilicet in corpore, id est, bene operabimur cum exultatione et *lætabimur* in anima, quia lætitia bona cogitabimus. Vel *lætabimur*, scilicet, si bona fecerimus, non coacti sed voluntarie : et hoc *in te*, id est, omnia tibi attribuemus tanquam primæ causæ, a qua omne bonum radicaliter procedit ; et hoc faciemus *memores uberum tuorum*, id est, suavis tuæ doctrinæ *super vinum*, sicut superius dictum est. *Recti diligunt te*, scilicet bene debemus in te exsultare, et te diligere, quia omnes qui recti sunt hoc faciunt, quare nisi hoc fecerimus, recti esse non possumus. Patet finis in omnibus prædictis, quia sive perfectiones sive minores imitari velimus, ad dilectionem Dei eorum verbis invitamur.

VOX ECCLESIE ITEM.

« Nigra sum, sed formosa, filiæ Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite considerare quod fusca sum, quia decoloravit me sol. Filii matris meæ pugnauerunt contra me : posuerunt me custodem in vineis ; vineam meam non custodivi. Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. »

Nigra sum. Vox sponsæ ad minores. Audiens namque sponsa promissionem minorum quod vellent cum ea currere, timens ne deficiant in persecutione, utpote hi qui nondum nisi solam dilectionem Dei gustaverant, et reputant sanctos pro insanis, quia habentur in mundo contemptibiles, præmonet eos ut mala non considerent, scilicet ut propter hoc desistant a promissione, sed attendant quæ merita pro persecutione obtineant, ut hoc modo dicat : Vos dicitis quod mecum curretis, sed tunc oportet vos denigrari in corpore, sicut ego propter multas tribulationes sum nigra exterius. Et ponit effectum pro causa. Exterius quidem sum nigra, sed interius formosa, id est bonis virtutibus ornata, vobis dico, filiæ Hierusalem, id est quas ego genui ad fidem, qui etiam jam pacem videtis. Hi autem minores ideo filiæ dicuntur quia fragilis sexus sunt, et cito decipi et devocari a fide possunt ; et quia major custodia

et diligentia est eis adhibenda quæm filiis, scilicet fortioribus, et quia isti confirmati generant aliquos, dico quia nigra sum sicut tabernacula Cedar, id est sicut Cedar habitans in tabernaculis. Cedar fuit filius, ut dicitur Gen. xxv et I Paral. 1, Ismael, sed adeo nequam ut a nullo in domo reciperetur, sed semper in tabernaculis habitabat ; de quo Origenes : *Manusejus in omnes, et omnium manus in ipsum. Nigra sum sicut Cedar, formosa sicut pelles Salomonis*. Pelles quidem in quibus habitabat Salomon erant bene expilatæ, et rubricatæ, variis picturis ornatæ, ita sancti viri expilati sunt omni superfluitate, et sunt ornati multis generibus virtutum. Bene comparat sanctos pellibus, quia sicut pellis dicitur corium mortui animalis, ita sancti mortificantes seipsum efficiuntur quasi simpliciter pelles. Et bene subjungit *Salomonis*, quoniam istæ pelles, scilicet sancti, sunt illud tabernaculum in quo militat verus pacificus.

Nolite considerare. Dico quia nigra sum, sed nolite hoc attendere, ut propter hoc desistatis ab incæpto : quia sol, id est Christus, qui est vera claritas, decoloravit me ; scilicet propter ipsum hæc omnia passa sum qui tandem mihi remunerare poterit. *Filii matris meæ*. Ostendit per quos ministros suos Deus eam in persecutionibus sic probavit, scilicet per filios matris meæ quæ me prius generavit in carnalitate. Debuisset mihi esse mater spiritualis, et me nutrire lacte divini intellectus. Qui fratres mei pugnauerunt, contra me diversis generibus persecutionum : et ita persequendo posuerunt me custodem in vineis, id est in ecclesiis gentium. *Vineam meam*, id est vineam quam naturaliter excolere et custodire debuissim, non custodivi. Hic notamus illum statum Ecclesie quando apostoli de Judæa se transtulerunt ad gentes, sicut dicit apostolus Paulus Act. xiii : Quia nos repulistis, et indignos verbi Dei vos ostendistis, ecce convertimur ad gentes. *Indica mihi*. Vox Ecclesie illorum quæ, dimissa Judæa, incipit jam ædificare in gentibus et precatur hic Deum non ipse, sed in persona eorum qui noviter convertuntur : et precatur hic Deum, ut det eis cognitionem sui, scilicet cognoscant in quibus habitat Deus ut eos imitentur ; cognoscant etiam qui sunt hæretici ut eos non sequantur, ut ita dicat : Posita sum custos in vineis, et ut eas possim custodire, et inde tibi fructum præsentare, *indica mihi*, id est novis istis, quod certe est ad honorem tuum, *ubi pascas*, id est in quorum operatione tu reficiaris ; vel *ubi pascas*, id est quibus pastum præbes ut corpus tuum vel refectionem divini verbi. Indica etiam mihi *ubi cubes*, id est quiescas, scilicet ubi nulla offensus te inquietet in meridie, id est in splendore majestatis tuæ, vel in fervore charitatis : scilicet qui non sunt in vespere, ut jam in eis dilectio frigescat, neque in mane ut modo sit in eis tenera. Indica dico tu quem diligit anima mea, id est tota affectio mentis meæ ; et supponit causam cur hoc precetur, *ne incipiam*, id est ideo precor ut indices,

ne incipiam, id est, isti de gentibus, novi adhuc in fide, incipient vagari, et devia tenere post greges sodalium tuorum, id est imitando hæreticos, qui dicuntur sodales Christi, quia, ut potius decipiant, prædicant aliquid veritatis, consentientes Christo, sed diversi sunt hæreses interserendo. Si autem per omnia consentirent, non sodales, sed quasi iidem ipsi dicerentur. Vel sodales quia ipsi se ejus sodales et amicos dicunt. Greges bene dicit quia et multi sunt et sine ratione vera.

« Si ignoras te, o pulchra inter mulieres, egredere et abi post vestigia gregum, et pasce hædos tuos juxta tabernacula pastorum. Æquitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia. Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. »

ECCLÉSIA.

« Dum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Bonus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi. »

Si ignoras te. Vox sponsi. Et facit hic tria: Minatur, blanditur sponsæ, ponit etiam facultates quibus Ecclesia cognitionem sui possit obtinere. Continuatio. Quæris cognitionem mei? ad quam necesse est tibi, o pulchra, virtutibus et electione mea ut te cognoscas, scilicet dignitatem tuam quam per fidera dedi tibi, et dando tibi corpus et sanguinem meum, insuper cætera spiritualia dona, quia si ignoras te in qua dignitate sis, ex hoc quod sponsa mea es, egredere de consortio Ecclesiæ, et abi, id est longe fias ab Ecclesia, ut etiam perdas virtutes quas prius habebas. Abi dico, post vestigia, id est imitando opera, gregum, et sic pasce hædos, id est in fetidis actibus tuis delecteris, et sint tibi pastus; et hoc, juxta tabernacula pastorum, imitando eos qui se dicunt pastores et in tabernaculis Deo militantes, et non sunt, sed hæretici, vel juxta tabernacula verorum pastorum, et non intra. Volunt enim hæretici auctoritatem suarum immunditiarum trahere ex Scripturis sanctis in quibus viri sancti militant Deo, ut quidam dicti Nicolaitæ quorum hæresis reprobat, Apoc. 11; et ab Ecclesia in ea. Quidam autem hæretici, 24, q. 3, qui prædicant mulieres communicandas, et dicunt quia Apostolus dixit omnia esse communicanda, et alia hujusmodi. Æquitatui meo. Positis minis ponit blanditias, ac si diceret: Si te ignoras, egredere; sed non debes egredi vel te ignorare, quia ego sic honoravi ut te amicam meam facerem, et de Ægypto liberarem; quod fuit præfiguratum in liberatione filiorum Israel de Ægypto Exod. 12. Educitur autem gentilitas de Ægypto, id est de tenebris infidelitatis, et de potestate Pharaonis, id est de jugo diaboli, per mare Rubrum, quia per baptismum ubi submerguntur omnes inimici, id est omnia peccata, et hoc dicit, assimilavi te equitatui, id est illi in quibus militabam eunti in curri-

bus, id est inter currus, vel in tempore curruum Pharaonis. Per currus in quibus sedebant potentes, notatur superbia vel volubilitas hujus mundi, Pulchræ sunt genæ tuæ. Positis minis, et blanditiis ostendit ei inesse facultates quibus cognitionem sui posset retinere. Dixi, si ignoras, egredere, quod non oportet te facere quia habes genas et collum quibus potes veram cognitionem tenere. Genæ dicuntur pars illa hominum quæ terit cibum et mittit in ventrem; ita in Ecclesia dicuntur genæ aliores illi qui Scripturas terunt, et earum capaces faciunt inferiores, et sicut in genis est signum pudoris, ita illi semper pudorem prædicant et castitatem, quæ genæ sunt, pulchræ, scilicet multis virtutibus, et sunt sicut turturis, quia sicut turtur nunquam habet nisi unum sponsum, nec cantat nisi gemendo, ita isti solum Christum habent sponsum, et gemunt sæpissime pro delictis suis, et aliorum. Colli officium est ut per illud cibus tritus descendat in ventrem, et ut contineat corpus capiti; per quod significantur discipuli illorum altiorum, sicut fuit Timotheus ad Paulum, per quos Scripturæ descendunt ad inferiores, et hi per prædicationem suam jungunt Ecclesiam Christo. Collum dico ens sicut monilia. Monile monet aliquos ubi se recipiant, et munit pectus habentis, ne aliquis manus injiciat ita isti doctrina sua et muniunt Ecclesiam ne adulter diabolus manus injiciat, et monent minores de Ecclesia ubi se recipiant et sequantur. Murænulas aureas. Vox amicorum sponsi. Volentes juvare sponsum, quomodo Ecclesia in cognitione sui permaneat, dicunt: Sponsus dat tibi genas et collum, et nos dabimus ornamenta aurium. Si idem loquuntur hæc qui sunt genæ vel collum, non nocet. Murænula dicitur a muræna quæ plicat se in orbem, et significamus per murænas sententias orbiculatas et perfectas, quibus ornant sancti aurem interiorem, id est intelligentiam; aureas, id est divina sapientia, et charitate conditas vermiculatas argento, id est distinctas eloquio optimo. Vel sententias, et sapientiam quam in se habent, sciunt honestis positionibus unicuique secundum modum suum dispensare, sapientibus, prout sunt, humilibus similiter. Argentum, quod metallum est melius tinniens quam cætera, et per ipsum eloquium significatur. Et hoc faciemus dum rex est in accubitu, id est in confessione Dei, scilicet corporaliter remotus ab Ecclesia, vel reportatur hoc ad sequentia: Dum esset rex. Vox Ecclesiæ sic respondentis: Sponsus, et amici sui dant mihi talia ornamenta, et ideo dilectus meus mihi, id est ad meum honorem, commorabitur inter mea ubera, id est in intimo amore meo, et est præmissa causa, ac si diceret: Merito debeo eum diligere, quia ipse dedit mihi nardum, scilicet virtutes, et hoc dum esset in accubitu suo, id est passione, resurrectione, scilicet quia ipse passus fuit et resurrexit, ex hoc virtutes mihi dedit quæ dederunt odorem suum, id est sibi convenientem videlicet bonam famam. Vel, dum esset rex in accubitu suo, id

est quia tranquillitatem mentis meae elegit in qua habitaret, ideo *nardus mea dedit odorem suum*. Nardus est unguentum quod fit de humili herba, et vocatur ipsa herba similiter nardus, per quam significatur humilitas, et est calidae naturae, per quam significatur caritas. Dilectus, inquam, *commorabitur inter ubera*, et ipse erit mihi et tristitia magna, et gaudium magnum, scilicet de omnibus adversis quae ipse passus est dolebo, et de quibus non gravatus est, ego gaudebo, et hoc dicit: *Fasciculus myrrhæ*. Per myrrham notatur amaritudo, quia ipsa est res amarissima, et ideo ex ea uncta corpora manent integra, quia præ nimia amaritudine vermes non accedunt. Per fasciculum notatur multitudo amaritudinum. *Exiit item dilectus meus mihi botrus Cyprî*, id est magnum gaudium. Per botrum habemus vinum, in quo est laetitia. Cyprus est locus in quo crescit optimum vinum. Congaudet Ecclesia sponso, sicut de resurrectione et similibus. *Dixit et commorabitur dilectus meus inter ubera mea*, et hoc in *visis Engaddi*, id est in Ecclesiis, ubi est sans lœdi, quia ibi lavantur fetidi in baptismo, et fiunt candidi. Engaddi autem interpretatur *fontes hœdi*, vel *tentatio oculorum*. Est autem Ecclesia in tentatione oculorum: posita in hoc mundo, in quo omnia sunt nobis proposita ad tentandos oculos.

« Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra, et oculi tui columbarum. »

VOX ECCLESIAE.

« Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus; lectulus noster floridus, tigna domorum nostrarum et cedrina, laquearia nostra cypressina. »

« Ecce tu pulchra. Vox sponsi audiens erga se tantam affectionem sponsae quod dixerat: « Dilectus et commorabitur inter ubera mea, » respondet sibi: Quia tanto amore maneo apud te, « ecce tu es pulchra. » Quod his ponit, nota eam pulchram et corpore et anima. *Oculi tui columbarum*, id est columbini, scilicet simpliciter intuentes, et carentes felle et invidia.

Oculi tui, id est prædicatores tui, qui tibi provident ut oculi corpori, erant *columbarum*. Intransitive dictum est, id est, erant revera columbae, id est septem virtutes habentes, quae denotantur per septem naturas columbae. Columba enim secus fluentia habitat, ut, viso accipitre, se mergat et evadat; meliora grana eligit, alienos pullos nutrit, rostro non lacerat, felle caret, in cavernis petrae aedificat, gemitum pro cantu habet. Ita prædicatores sancti secus divinae Scripturae fluentia, quibus eorum irrigantur corda, inhabitant, ut eorum munimento ab incursu diaboli evadant. Meliora grana, id est, meliores sententias, scilicet non hæreticorum eligunt. Alienos pullos, id est homines, primum a Christo alienatos, qui pulli, id est, filii diaboli fuerant, doctrina sua nutriunt et exemplo. Rostro non lacerant, id est, bonas sententias hæreticorum more lacerando non pervertunt. Felle carent, id est, ira irrationabili carere; in cavernis petrae aedificant, id est, in plagis

A mortis Christi qui est petra firmissima, nidum ponunt, id est, in fide mortis Christi refugium, vel spem ponunt. Per nidum quippe refugium et spes designantur. Columba enim adveniente imbre ad nidum fugit, et spem in nido habet. Gemitum pro cantu habet, id est, sicut alii delectantur in cantu, ita ipsi in tribulatione et gemitu. Habet etiam hanc naturam columba ut visionem amissam recuperet, ita quoque prædicatores et provisores Ecclesiae, aliquo dono sancti Spiritus amisso per aliquod delictum, recuperant illud, sicut David qui spiritum prophetiae quem amiserat recuperavit. Habet item hanc naturam quod gregatim volat. Eodem modo prædicatores gregatim, id est, catholicam fidem tenentes, tendunt ad alta gressibus bonorum operum atque virtutum. Nam quot bona opera facimus, tot gressibus ad Deum properamus. Alis se defendit columba, ita boni prædicatores sententiarum Patrum se muniunt atque defendunt.

Ecce tu. Vox sponsae. Tu, sponse, pulchram me vocas, et talem me oportet esse quia tu pulcher es, et ideo, nisi pulchra essem, tibi conjungi non possem. *Pulcher* dicitur secundum divinitatem, *decorus*, secundum humanitatem. *Lectulus* sponsus pulcher, et sponsa pulchra, et ideo operimenta eorum pulchra. Per lectulum habemus eos in quibus Deus, quia parumcunque quiescit in quibus ipse quiescit, non offenditur Ecclesia, sed quiescit. Hi autem tales sunt floridi, id est, habentes initia bonorum operum. Per florem ideo accipimus initium, quoniam flos præcedit fructum. *Tigna domorum*: per tigna accipimus fortes illos qui portant pondus Ecclesiae qui sunt cedrini. Cedrus est arbor imputrescibilis, et odore suo vermes occidit; ita isti, quoniam habent aeternitatem jam saltem spe et prædicatione sua et bona fama, interficiunt vitia in cordibus aliorum. *Laquearia* sunt dependentia a tignis, et sunt ornamenta domus, et per hoc significantur illi qui dependentes a perfectioribus ornant Ecclesiam institutione bona, et fama qui sunt cypressini. Idem de cypresso quod dictum est de cedro. Cum dicit *domorum nostrarum*, dat nobis intelligere Ecclesiam illam de gentibus, jam aliquantulum adultam.

CAPUT II.

VOX CHRISTI.

« Ego flos campi et illum convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. »

VOX ECCLESIAE.

« Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus ejus dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Lava ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. »

Ego flos. Vox sponsi, et commovet Ecclesiam ad passionem sustinendam, et proponit se eis ad exemplum, quia sine sua necessitate multa sustinuit, ut si diceret: Vocavi te pulchram et tu es, sicut *lilium*

inter spinas. Sicut enim spinæ vento motæ lacerant liliū ac perforant, sic filix, id est, mollitias sæculi dediti, inspiratione diaboli agitati, laniant sanctam Ecclesiam, nec tu debes fugere, imo sis liliū, quia ego cum non indigebam sui liliū, id est, ego sui spes campi, et sui liliū, scilicet punctus multis persecutionibus, ego quidem qui sui liliū ut pungerer, sui et liliū, id est decus convallium, id est humilium. Bene Christus flori comparatur, quia sicut spes per se nascitur, et est decus campi, ita Christus sine humano semine natus decus fuit Ecclesiæ et totius mundi. *Sicut malus.* Vox Ecclesiæ sic [dicentis : Amicus meus commonet me ad passionem, et ego parata sum obtemperare ei, freta ejus sustentamento, qui est sicut malus. Sicut malus attrahit viatores, et odore fractus et bona umbra, deinde ipsius fructus refectione potius quam cæteræ arbores, sic Christus et odore bonæ operationis et umbra, id est protectione, quod confert spiritalibus donis et fructu, id est eucharistia, melius quam aliquis omnium. Et inde subjungit : *Sub umbra illius cedi,* id est, in protectione ipsius contra æstum diaboli quiescunt ; *fructus ejus,* id est corpus et sanguis, vel relectio divini verbi dulcis *gutturī meo,* id est cordi meo. Præter hæc etiam *introduxit me rex,* scilicet qui potens est me sustentare et defendere in omni tribulatione, *in cellam,* in aliquantulam collectionem gentium, quæ est conclusa fide et operibus sicut cella, sic multiplicavit Ecclesiam ; *vinariam dicit,* quia Ecclesia propinat vinum, id est amorem Dei quo inebriantur bibentes, adeo ut obliviscantur parentum et prioris vitæ. Cum istis *ordinavit in me charitatem,* id est ordine disposuit in me charitatem, scilicet ut in primo loco secundum dignitatem diligam Deum, et eum ex totis viribus, deinde proximum, et hoc diversis gradibus. Primo loco, patrem ; ad ultimum, inimicum, et hoc propter Deum. Fundatur autem hoc ordine charitas in nobis, ut prius nosipsos diligamus, et postea proximum, id est ut eandem naturam quam in nobis salvari volumus, ubique eandem salvari velimus, et quia naturam nostram diligimus, ad dilectionem Creatoris hujus naturæ perducimur, et ita dilectio Dei quæ dignior habetur, posterior tempore habetur. Unde Joannes : « Si quis fratrem quem videt non diligit, Deum quem non videt quomodo potest diligere ? (1 Joan. iv.) » Et quia hæc mihi fecit, ideo amore ejus languo, id est, usque ad defectum carnis me affligo, et quia sic languo, ideo *fulcite me,* id est, ferte mihi consolationem ex initialis et perfectis. Per flores, initia ; per mala matura opera, scilicet perfectorum. Sunt enim consolationes sanctorum bona opera aliorum. *Læva ejus.* Dicit Salomon Prov. iii : « Longitudo dierum in dextera ejus, et in sinistra ejus divitiæ et gloria, » et ita hic accipimus per lævam, seu sinistram, temporalia ; per dexteram, æterna. Et inde dicit sponsa : « Amore ejus languo, » sed ipse me non deseret, quia « læva ejus, » id est, hæc temporalia sunt *sub capite meo,* id est, sub mente mea, quia

mens mea hæc contemnit, et tamen his sustentatur ; non posset enim vigilare et cætera hujusmodi facere, si corpus his non reficeretur. Læva dico sub capite *et dextera ejus,* id est æternitas tandem recipiet me quam modo obtineo sola spe. Sicut læva indignior est quam dextera, sic temporalia æternis.

CHRISTUS.

« Adjuro vos, filix Hierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis, neque evigilate « faciatis dilectam, quoadusque ipsa velit. »

ECCLESIA.

« Vox dilecti mei : Ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles. Similis est dilectus meus capræ hinnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos ; et dilectus meus loquitur mihi : Surge, prospera amica mea, columba mea, formosa mea, et veni. Jam enim hiems transit, umbra abiit et recessit ; flores apparuerunt in terra nostra, tempus putationis advenit. Vox turturis audita est in terra nostra, ficus protulit grossos suos, vineæ florentes dederunt odorem suum. Surge, amica mea, speciosa mea, et veni, columba mea, in foraminibus petræ, in cavernis maceræ. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, et facies tua decora. »

Adjuro vos. Vox sponsi. Videns amicam suam amore ejus languere, et jam totam in tranquillitate mentis et contemplatione persistere, præcipit minoribus et subditis ne peccatis et inobedientis dimoveant illam ab illa quiete : ut si ita diceret, quia amica mea amore meo languet, ideo vos *adjuro, filix Hierusalem,* id est, qui estis generati in visione pacis, *per capreas cervosque camporum,* id est si vultis habere capræ naturas et cervi, quas habent sancti. Natura capræ est alta petere, clari intuitus esse, unde dorcas vocatur, id est clare videns ; munda pabula eligere, si transigatur sagitta scit seipsam sanare, ita sancti et altitudinem virtutum petunt, et Scripturas clare et subtiliter intuentur, et mundo pabulo divini verbi reficiuntur, et si aliqua sagitta diaboli vulnerantur, pœnitentia et oratione curant se, currentes ad Christum qui, quasi dictamus, eicit ferrum de vulneratis. Cervi hæc natura est ut velociter currat, et cum plures transeunt de loco ad locum, adjuvant se invicem sustinere onera capitum, deglutiant serpentem, et postea recurrunt ad vivum fontem, quasi hausto ejectionem venenum et renovantur, ita sancti velociter currunt per hunc campum mundi tendentes ad veram patriam, et portant invicem onera sua compatientes sibi et necessaria ministrantes, et si aliquando venenum, id est inspirationem diaboli receperant, recurrunt ad Christum fontem vivum, quo et venenum diaboli quod receperunt evomant, et Deo renovantur. Si tales fieri vultis, filix Hierusalem, id est vos adhuc teneri, *adjuro vos ne amicam meam suscitetis,* id est, ab illa quiete mentis in qua

languet, contemplando Deum, dimoveatis, ut oporteat eam laborare pro vobis, neque evigiletis, ut quomodo ejus quietem peccando pro quo, si perceperit, laborabit, interrumpatis, et si non oporteat eam laborare. *Vox dilecti mei*. Vox sponsæ. Intelligens affectionem sponsi erga se cum interdixit ne excitetis. Vox hæc, inquit, est dilecti mei, id est, qui hoc præcipit me diligit, et quia dixit *quoadusque ipsa velit*, intelligo quod vult ut descendam ad aliquos generando Deo; ad quod dat mihi exemplum sui et auxilium, de quo item dat nobis Apostolus et exemplum et auctoritatem, cum dicit ad Philip. 1: « Cupio dissolvi et esse cum Christo, » multo melius, manere autem in carne necessarium propter vos scilicet ad tempus. *Ecce iste*. Ponit exemplum ipsius, ac si diceret: Bene debeo descendere ad aliquos acquirendos Deo, quia ecce sic fecit ipse, et hoc est: Iste qui ita me commonet venit in naturam humanam, *saliens in montibus*, id est, pedes ponens et habitans in illis qui sunt montes secundum perfectionem et eminentiam virtutum, et etiam eos salire fecit sicut Paulum, quem ex persecutore cito fecit summum prædicatorem, *saliens dico in montibus, transiliens colles*, per quos illos aliquanto inferiores montibus, in quibus licet non ita Deus saliat sicut in apostolis et in cæteris montibus, tamen transilit eos, id est, umbra sua tangit eos, quia quamdam cognitionem mysteriorum suorum ostendit eis, licet non adeo plenam, sicut perfectissimis. *Similis*, et bene potest salire, quia similis est *capræ*, quia nunquam naturas capræ adeo quisquam habuit ut Christus. *Similis est hinnulo servorum*. Ipse est enim filius cervorum, id est prophetarum et patriarcharum qui veloces cervi fuerunt. Christus hinnulo comparatur, quia sicut hinnulus levis est, nulla carnis mole oppressus distinctus maculis, ita Christus nulla carnis mole pressus fuit, et distinctus omnibus virtutibus. *En ipse*. Ostenso exemplo in Christo ostendit sibi auxilium ejus adesse, ac si dicat: Laborare debeo in acquisitionem aliorum sicut ipse fecit, et perficiam, quia est paratus auxiliari mihi, quod est: Ipse *stat*, paratus ut auxilium ferat incipientibus, *post parietem nostrum*, id est in carne nostræ naturæ, quæ in aliis præter Christum proprie dicitur paries, quia est murus inter Deum et homines, quoniam caro est fomes peccati. Habent aliæ Translationes *post ædificationem*, quia quicumque incipiat ædificare in virtutibus, Christus *stat post parietem*, id est, latenter administrat auxilia, *respiciens per fenestras*, id est, visitans et consolans eos manifeste, per apertas Scripturas, ut per Evangelia, vel per miracula manifesta, *prospiciens per cancellas*, id est per strictas et obscuras Scripturas, ut per prophetias, vel per incognita miracula, vel per Judæorum excæcationem, etc. Cancellus est strictum foramen maceriæ. *Dilectus meus loquitur mihi*, et prospicit me, et commonet me, ubi eum annuntiem hoc modo. *Surge*, id est descende de tua contemplatione ut aliquos mihi lucreris. *Propera*, quoniam tempus bre-

ve est, *amica mea*, id est, quam ego de omnibus elegi, *columba*, propter simplicitatem, *formosa*, secundum virtutes; et sic *veni*, quia alios acquirere est tuum ad me venire. *Jam enim*. Hæc quoque verba Christi, sed sponsa repræsentat sibi dicta: Dico, *surge*, prædica, et prædicatio tua non erit infructuosa, quia infidelitas et persecutio jam cessavit in gentibus, et hic est, *hiems*, id est infidelitas jam cessavit in gentibus, non quod adhuc fidem recepissent, sed habiles se præbebant. *Umbra*, id est, persecutio, id est, grando contundens, *jam abiit et recessit*, id est, in tantum jam cessavit, ut qui persequerentur, modo sequantur, *flores*, id est initia virtutum, *apparuerunt in terra nostra*, id est in Ecclesia, quæ est bene culta. *Tempus putationis*, id est purgationis, id est, superflua resecandi per penitentiam, et si qui noluerint, per excommunicationem extra Ecclesiam abjiciendi. *Vox turturis*, id est, admonitio Spiritus sancti, bene recepta, *in terra nostra*. Turtur quæ alta petit, proprie Spiritum sanctum significat, cujus est conferre altitudinem virtutum. Columba item quæ in vallibus habitat, proprie significat eundem spiritum, quia ipsius est dare humilitatem. *Ficus*, id est, Judæa, *protulit et dimisit grossos suos*, id est inanes fructus, secundum carnalem intellectum legis, qui non perveniunt ad maturitatem, quia non perducunt ad perfectionem. Judæa propter inania opera sua ficui comparatur, quæ fructus facit inanes, id est grossos qui nunquam perveniunt ad maturitatem. *Vineæ*, id est, Ecclesiam ingredientibus, *florantes*, id est, bene operari incipientes, *odorem dederunt*, id est bonam famam de se emisissent. Per hæc omnia, scilicet cum dicit: Persecutio jam cessavit, et alia hujusmodi, notat statum Ecclesiæ jam bene in gentibus adultæ, et propter hoc, *surge, amica mea speciosa*, labora in aliis, et ita *veni, columba mea, in foraminibus petræ*. Nidificat quidem columba in petra, sed non clausa, potius ubi sunt foramina, id est receptacula, et protectiones contra milvos et cæteras importunitates. Per petram habemus Christum, propter soliditatem, in quo sunt foramina id est receptacula, quia ipse nullum rejicit ad se venientem, et ipsis est protectio contra hæreticos et cæteras impugnationes diaboli; vel per foramina recipiantur plagæ propriæ Dominici corporis, quas jubetur Ecclesia annuntiare et in ipsis fidem vestram fundare. *Ædificat quoque columba in cavernis maceriæ*. Dicitur maceria coadunatio lapidum, ubi sic sunt lapides ordinati quod nullus defluat, et ibi sunt cavernæ, id est, quædam receptacula. Per maceriam significantur qui ex diversis gentibus aggregantur in unione fidei Ecclesiæ, et sic sunt ordinati ut nullus defluat vel dissentiat a catholica institutione, et in ipsa sunt cavernæ, id est, ipsi sunt receptacula omnium ad se venientium, et talis breviter est collecta sententia. *Surge, amica*, et sis *columba* in foraminibus petræ et cavernis maceriæ, id est, cum simplicitate annuntia Christum qui non excludit venientes, sed protegit;

et prædica plagas ipsius, et vitam sanctorum annuntia imitandam, in quibus erit refugium ad eorum sectam accedentibus. *Ostende mihi.* Hæc quæque verba sunt sponsi, sed Ecclesia repræsentat ea. Dixit mihi sponsus, « Surge, » et hæc etiam dixit : « Ostende mihi, » id est, ut placeat mihi et etiam ut mihi sis honori, *faciem tuam*, id est bonam operationem tuam, *et vox*, id est, admonitio et correptio, *tua sonet in auribus meis*, id est, sis mihi delectabilis, et vere placebis mihi, quia suavis es, *et facies tua decora*, id est, opera pulchra, cujus vox et opera aliquando mihi displicuerint.

« Capite nobis vulpes parvulas quæ demoliuntur vineas; nam vinea nostra floruit. Dilectus meus mihi, et ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspires dies et inclinentur umbræ. Revertere, si milis esto, dilecte mi, capræ hinnuloque cervorum super montes Bethel. »

Capite. Iterum verba sponsi, sed Ecclesia repræsentat ea, et rogat sponsus amicos suos ut juvent Ecclesiam, scilicet removendo hæreticos, ac si dicat : Dilecte mihi, surge, et amicis suis : *Capite*, id est circumvenite, et sententias eorum falsas et inutiles demonstrate; *vulpes*, id est hæreticos, qui propter calliditatem vulpi comparantur; *vulpes parvulas*, id est, qui se humiles et justos ostendunt ut potius decipiant, ideo dico *capite*, quia *demoliuntur*, id est foveas faciunt et corrodunt vineas. *Nam vinea*, et opus est ut capiantur, quia vinea, id est Ecclesia de gentibus, quoniam magna cura exsolvi, *floruit*, id est, jam initia quædam in se ostendit virtutum, cujus fructum parant hæretici impedire. *Dilectus meus*, ac si dicat : Prædictis modis monet me amicus meus, et ipse dilectus meus semper est mihi auxiliator, et ego ideo ero ei obediens, et adhærens, in quantum potero, ut acquiram aliquos *illi qui pascitur*, id est, delectatur et reficitur, *inter lilia*, id est, in operibus illorum qui sunt lilia, id est candidati in virtutibus, *donec aspires dies*, id est, communis resurrectio, quæ erit lux vera, et reficiet nos omni exultatione post labores hujus vitæ, *et donec inclinentur umbræ*, id est, transeant ignorantia hujus vitæ. Interim delectatur Deus in bonis operibus nostris quæ postea non erunt. *Revertere.* Ipsa Ecclesia volens laborare ad correctionem aliorum gentium rogat ipsum Deum ut juvet eam, scilicet ostendat semetipsum illis acquirendis, et hoc est, *revertere*, id est, condescende istis, et aspira eos interiorius, quia aliter labor noster erit infructuosus; vel revertere, quia ab eis per peccata primi parentis recessisti, revertere ad cognitionem, et ut habites in istis dico. *Revertere et esto similis capræ hinnuloque cervorum.* Natura capræ et hinnuli est, ut licet in summitate montium habitent, descendant tamen in colles, ut ab inferioribus videantur. *Capræ* dico entis *super montes Bethel*, id est, domus Dei. Cum enim Christus habitet in montibus, id est, in eminentioribus propter virtutes, rogatur descendere ex

A ipsis et per ipsos, usque ad cognitionem inferiorum.

CAPUT III.

« In lectulo meo quæsi per noctes quem diligit anima mea : quæsi illum et non inveni. Surgam et circuibo civitatem, per vicos et plateas quæram quem diligit anima mea : quæsi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea : tenui illum, nec dimittam donec introducam eum in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ. »

In lectulo meo. Vox minorum, et ubi ostenditur conversio minorum, manifestatur effectus prædicationis majorum, ac si ita responderent modo minores : Tu, mater nostra, precaris Deum ut nos inspiret, quod nobis necesse est, quia aliter ad ipsum venire non possumus, quia per priorem vitam voluptatumstrarum invenire ipsum non possumus, et hoc est quod dicit : *In lectulo meo*, hoc est, in mundanis voluptatibus, in quibus omnino quiescebam, *quæsi illum*. Mens enim cujusque naturaliter somniat bonum et investigat. Quæsi illum dico, sed *per noctes*, id est per ignorantias, scilicet per hæc temporalia, ut si quis per divitias exspectat sufficientiam. Illum quidem *quem modo diligit anima mea*, id est tota affectio mentis meæ, *et non inveni illum*. Non enim potest aliquis Deum adipisci per has dilectiones. Quod bis ponit *quæsi*, notat affectionem quærentis, et multipliciter inquisitionis. *Surgam*, etc. Quia in lectulo non inveni, ideo surgam a lectulo, scilicet relinquam mundi appetitum. *Et circuibo*, scilicet fragiles diligenter convertam, et inquiram cognitionem Dei, *civitatem*, scilicet matrem meam Hierusalem, convocationem quidem sanctorum, quæ mihi prædicavit, *per vicos*, id est inquirendo ab illis qui strictiora præcepta sectantur. *Per plateas* accipimus illos qui laxiora præcepta sequuntur, ut conjugatos quibus licitum est mundo uti. *Quæsi illum et non inveni*. Ponit causam quare ab istis quærat quoniam prius quæsi ubi non erat, et non inveni. *Invenerunt me*. Dixi surgam, surrexi et quæsi; et me quærentem invenerunt, id est meam affectionem cognoverunt *vigiles*, id est sancti pastores qui custodiunt Ecclesiam Dei. Cum dicit se prius inventam quam invenisse, notat nobis vigilantiam et diligentiam quam debent habere pastores in Ecclesia, scilicet ut ex quo movetur aliquis compunctione, parati sint pastores ut eum commoneant, et ad notitiam Dei pertrahant. *Num quem diligit.* Invenerunt me vigiles ita dicentem eis : *Num vidistis?* id est cognitionem amici mei habuistis; per hoc quod dicit prius locutum quærentem, cum prius a vigilibus inventus esset, notat diligentiam et magnam affectionem quærentis. *Paululum.* Quæsi ab illis, sed eorum ostensione contenta non fui, sed transivi altius quærendo eum, et per ipsos, quia ipsi me instruxerunt quomodo eum quæram

debemus, et tandem *inveni*, scilicet bonitatem et dulcedinem aliquantulum degustavi; *paululum* ideo dicit, quia sine magno labore cognito Dei habetur. Ex quo anim percipit Deus affectionem querentis, ipse seipsum offert, et sponte ingerit. Inveni dico et *tenui*, id est firmiter adhæsi: *nec dimittam donec introducam eum in domum matris meæ*, id est in plenitudinem gentilitatis, quæ me in carnalibus desiderijs educavit, *et in cubiculum genitricis meæ*, id est, donec faciam aliquos de gentibus sibi lectulum in quo quiescat sine offensa. Matrem dicit quantum ad educationem, genitricem quantum ad creationem: et notatur hic Ecclesia in eo statu in quo plenitudo gentium subintravit.

Adjuro vos, filiæ Hierusalem, per capras cervosque camporum, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatis myrrhæ et thuris et universi pulveris pigmentarii? En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, et ad bella doctissimi uniuscujusque cassis super femur suum propter timores nocturnos.

Adjuro vos. Vox sponsi. Videns namque Christus affectionem hujus introductæ gentilitatis, quæ dicit: *Introducam eum in domum matris meæ*, præcipit iterum subditis ne eam inquietent, sicut superius fecit de matre istius. Quæ est ista. Vox Judæorum. Videntes tam plenariam conversionem gentilium, admirantes dicunt: Quæ est ista quæ ascendit de virtute in virtutem, tendens pervenire ad ipsum Deum per desertum, id est per totam gentilitatem, quæ dicitur desertum ab omni cultu divino, scilicet sine circumcisionibus et cæteris institutis legalibus, quæ nos habemus? Ascendit dico *sicut virgula*, id est recta et gracilis, attenuato corpore, non impinguate, quæ virgula sit, *fumi*, id est levis, nullo pondere peccatorum prægravetur, quin libera altam potat. *Fumi*, dico, non qui noceat oculis, sed qui procedat ex aromatis, scilicet ex quolibet genere virtutum, et determinat ipsa aromata per partes eum dicit *myrrhæ et thuris*. Per myrrham significamus illos qui dediti sunt amaritudinibus carnis ut martyres. Per thus, quod orationes significat, habemus illos qui orationi insistent, et talis est sententia: Ascendunt quidam per mortificationem, quidam proferunt Deo bonum odorem, scilicet devotionem orationum, et non solum per hæc duo genera virtutum ascenditur, sed per universum pulverem. Per pigmentum accipimus quasdam virtutes; per pulverem, eas redactas in quamdam vilitatem. Non enim valent virtutes in arrogantia, sed debet homo vilem seipsum reputare, recognoscens se sibi nunquam posse sufficere. *En lectulum Salomonis*. Vox ipsius Ecclesiæ de gentibus respondentis. Invitat Ecclesia de gentibus Judæos ad amorem Christi, sicut regina Austri (III Reg. x) de longinquo veniens audire sapientiam Salomonis eos presentes et familiares ad idem invitaret. Tu queris quæ ego sum, et ego tibi dico quia sponsa

sum Salomonis, et hoc potes cognoscere per hæc intersigna sua quæ omnia in me reperies. Hoc dicit: En lectulum, Salomon, id est in manifesto, habes quia inter nos est lectulus, id est tales supra inter nos in quibus quiescit sine offensione verus pacificus, et hæc lectulum ambiunt sexaginta fortes, id est custodes habemus in Ecclesia. Per sexaginta habemus perfectos in decem præceptis. Fortes ideo dicit, quia humiles sunt et potentes resistere adversariis; et hi omnes sunt electi ex fortissimis Israel, id est virorum qui vident Deum, et omnes hi sunt tenentes gladios, id est verbum Dei, omnesque hæc sciunt illo gladio percutere, et, hoc est, ad bella doctissimi. Hic datur nobis intelligi quod tales debeant pastores esse, qui cum habeant divinam scientiam interius, scientiam etiam convenienter eam exponere prædicando unicuique secundum modum suum. *Uniuscujusque ensis*, id est verbum Dei unicuique eorum commissum facit unusquisque super femur suum, id est carnem suam, quia unusquisque mortificationem carnis quam illis prædicat, in seipso ipse demonstrat propter nocturnos timores, id est propter occultas diaboli concursiones et suggestiones.

Ferculum fecit tibi rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media civitate constravit propter filias Hierusalem. Egredimini, et videte, filia Sion, regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater sua in die desponsationis illius, et in die lætitiæ cordis ejus.

Ferculum fecit. Ostendit hic Ecclesia quædam intersigna Salomonis in se inveniri per quæ cognoscitur sponsa veri pacifici; ostendit et alia. Ferculum dicitur sella portatoria, dicta a ferendo, in qua sedet iudex, ac si diceret: Prætor hæc prædicta feci in nobis quosdam iudices in quibus et per quos ipse iudicaret, et hos tales non elegit debiles vel immandos, sed de lignis Libani. Per ligna notamus quod robusti sint, nec frangantur adversis. Per Libanum quod interpretatur candidatio, significatur quod mundi sint et candidati virtutibus. Columnas, id est sustentatores, iudices scilicet perfectiones in quibus alii innituntur, fecit argenteas, id est clare tinientes summo nitore divini eloquii. Reclinatorium aureum. Reclinatorium est illud in quo reponitur caput alicujus ad requiem, per quod intelligimus illos qui divinitatem Dei potius intuentur, et hi sunt aurei, id est radiantes charitate et sapientia. Ascensum, id est ascendentes per gradus virtutum qui quasi non ascendunt, quia ex se nil boni faciunt, sed Christus ascendit in eis, per quem vel ejus auxilio bonum omne facimus. Hos tales fecit purpuros, id est paratos cuilibet persecutioni, et hoc constravit, id est, ornavit charitate, scilicet ut charitas cæteris omnibus virtutibus esset ornamentum, sicut perpulchre deducit B. Paulus (I Cor. xiii). Charitate dico media, id est quæ ab omnibus possit

æqualiter participari, vel constravit charitate, id est A
 cæteras omnes virtutes inferiores, et constras, quia
 nisi per charitatem nihil proficiunt, ut ample decla-
 rat D. Paulus (1 Cor. iii); vel, media, videlicet præ-
 dicta ut ferculum, et cætera in medio posita constravit,
 Et hæc omnia ornamenta posuit in nobis rex
 propter filias Hierusalem, id est propter minores et
 adhuc teneros animandos, ut et ipsi properent ad
 istas dignitates, scilicet ut fiant ferculum, ascensus,
 et reliqua omnia similiter. Vel propter filias Hieru-
 salem dicamus, propter Judæos scilicet, ut Judæi con-
 siderantes dignitatem nostram convertantur. Egre-
 dimini, item vox Ecclesiæ de gentibus ad Judæos,
 ac si diceret: Per hæc omnia ornamenta potestis me
 cognoscere sponsam Christi, et ideo ut vos talia ha-
 beat, filia Sion, id est vos Judæi. Poniit Sion pro
 tota Judæa. Egredimini, id est dimissa carnalitate
 Christo adhaeratis, et ut egredi possitis, videte, id
 est considerate regem Salomonem, id est Christum
 in diademate, id est victoria passionis quam conse-
 cutus est per matrem suam, scilicet Synagogam, quæ
 eum cruci affixit. Vel aliter, considerate Christum in
 diademate, id est in passione in qua coronam devicti
 diaboli obtinuit: quæ passione coronavit eum mater
 sua, scilicet Synagoga quæ eum cruci affixit. Mater
 dico quæ coronavit eum in die desponsationis illius,
 id est Christi, et quando Christus factus est spon-
 sus Ecclesiæ, scilicet in utero virginis primo.
 Dicitur enim Ithalamus sponsionis venter illius,
 quia ille divinitas jungens se humanæ naturæ,
 a qua per peccatum divisa fuerat, spondet se deinde
 cæteris ejusdem naturæ. Secundo et melius ad pro-
 positum, dicitur sponsionem factam esse in pas-
 sione his qui in ipsa fidem fundaverant. O filia
 Sion, cognoscite ipsum regem in die lætitiæ cordis
 ejus, id est, resurrectionem et ascensionem, et alia
 considerate quæ omnia vos revocabunt ad amorem
 ipsius.

CAPUT IV.

« Quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es I
 cæuli tui columbarum, absque eo quod intrinsecus
 cælat. Capilli tui sicut grex caprarum quæ ascen-
 derunt de monte Galaad. Dentes tui sicut grex
 cætonsarum quæ ascenderunt de lavacro. Omnes ge-
 cæ mellis fetibus, et sterilis non est inter eas. Sicut
 cæ coccinea vitta labia tua, et eloquium tuum dulce.
 cæ Sicut fragmen mali Punici, ita genæ tuæ absque
 cæ eo quod intrinsecus latet. Sicut turris David col-
 lum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis.
 cæ Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura for-
 cæ tium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capræ gemelli,
 qui pascuntur in illis donec aspiret dies, et
 cæ inclinentur umbræ. »

Quam pulchra es. Vox sponsi considerantis affe-
 ctionem illius gentilis Ecclesiæ, quæ vellet quascun-
 que posset in amicas sibi attrahere, commendat eam
 inde. Oculi, id est, tui provisos et diligenter in-
 tuentes Scripturas, sunt columbini, id est simplici-
 ter intuentes, et omni interiori simplicitate fulgen-

tes: oculos dico columbinos absque eo quod intrin-
 secus latet, id est præter intentionem quæ longe
 pulchrior est. Capilli tui, id est proxime adhærentes
 capiti, et subtiles ac graciles sicut veri pauperes,
 sunt sicut grex caprarum. Grex propter multitudi-
 nem: capræ dicuntur, quia et alta petunt et cæteras
 virtutes habent capræ, quas prædiximus; quæ
 ascendunt de monte, id est de eminentia virtutum
 tendentes ad perfectionem. Montem dico Galaad, id
 est ubi est acervus testimonii; sancti enim non con-
 tinent virtutes tacite, sed proferunt multipliciter
 testimonium Christi. Galaad dicitur ideo acervus
 testimonii, quia Jacob et Laban avunculus ejus ibi
 construxerunt acervum lapidum, quasi pacis quæ
 testimonium. Dentes tui, scilicet qui sunt in gerd
 B fundati, et per quos conteritur cibus, sunt illi
 sancti qui conterunt Scripturas et inferioribus in-
 telligibiles reddunt, et hi tales sunt sicut greges
 tonsarum: greges, quia multi tonsæ, ideo quia sicut
 ovis in tonsione deponit vetustatem suam, ita isti
 deposuerunt omnem suam vetustatem, quæ ascen-
 dunt de lavacro. Ascendunt quidem sancti ad virtu-
 tes de lavatione baptismi, et omnes secundum ma-
 jorem sui partem tam oculi quam caput et dentes,
 sunt generantes Deo filios ex utroque populo, scilicet
 Judaico et gentili. Omnes sunt gemellis fetibus
 quia unusquisque fidem habet et opera. Sicut vitta
 coccinea labia tua, Vitta officium est capillos con-
 stringere circa caput, ita labia, id est prædicatores
 per quos loquitur Deus, constringunt capillos Chri-
 sto, ne diffuant a capite. Coccineam dicit propter
 C Dominicæ passionis rubedinem. Vel per capillos
 possunt accipi cogitationes quæ a mente dependent
 et eam ornant. Ipsæ enim cogitationes coercentur
 prædicatione divini verbi, et circa mentem constringuntur.
 Eloquium tuum, id est doctrina tua, dulce
 nutriens sicut lac. Sicut fragmen mali Punici, Ma-
 lum Punicum exterius est rubeum, sed cum fran-
 gitur intus apparet candidum: ita genæ tuæ, id est
 sancti illi perfectiores intus sunt sicut dentes, exte-
 rius sunt tristi multis persecutionibus, et sunt viles
 mundo. Interius vero cogniti inveniuntur candidi
 multis virtutibus, absque eo quod intrinsecus latet,
 id est intentione quæ longe pulchrior est. Sicut
 turris David collum, id est sancti, per quos descen-
 dunt Scripturæ ad inferiores, habent et cætera officia
 colli; suntque sicut turris, id est defensio aliorum
 ad eos confugientium, in qua habitat et militat
 verus David; quæ turris est ædificata cum propu-
 gnaculis id est firmis et optimis sententiis, quibus
 procul pellant insultantes inimicos. Mille clypei sunt
 immorantes circa collum, habent illi propugnacula;
 prodeuntes vero ad bella accipiunt ab illis qui col-
 lum sunt universas sententias quibus se protegant,
 et hoc dicit per mille clypeos; et accipiunt etiã
 alias sententias quibus devincant alios et sibi attra-
 hant: et hoc est quod supponit omnis armatura
 fortium. Duo ubera, id est prædicatores tui, in qui-
 bus continetur doctrina sancta ex gentili et Judaico

populo : vel etiam ipsi populi qui doctrina nutriuntur, sunt sicut duo hinnuli capreae gemelli, id est virtutes hinnuli habent et capreae, et sunt gemelli, id est sibi similes, et assentientes in eadem institutione. Vel possumus accipere per ubera duo Testamenta, quae jam a se non dicuntur dissentientia; vel potest dici de omnibus praedictis. *Pascuntur*, id est reficiuntur et delectantur, *in litiis*, id est in candidatione et suavi odore bonorum operum. Interim dico *donec aspiret dies*, scilicet aeterna beatitudo, et *inclinatur umbra*, id est transeant istae ignorantiae.

«Vadam ad montem myrrhæ, et ad colles thuris: «Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano, veni, coronaberis, de capite Amanæ, de vertice Sanir et Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum et in uno crine colli tui. Quam pulchræ sunt mammæ tuæ, soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vino, et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Favus distillans labia tua, sponsa, mel et lac sub lingua tua, et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus. Emissiones tuæ paradisi malorum Punicorum, cum pomorum fructibus, Cypri cum nardo, nardus et crocus, fistula et cinnamomum cum universis lignis Libani, myrrha et aloe cum omnibus primis unguentis. Fons hortorum, malorum puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano. Surge, aquilo, et veni, auster, perfla hortum meum, et fluent aromata illius.»

Vadam ad montem myrrhæ, ac si dicat ipse sponsus: Talia sunt membra tua, et ego præter hoc faciam omnia meliora, conferendo et multiplicando gratiam, et hoc dicit: *Vadam*, id est conferam gratiam ad montem myrrhæ et ad colles thuris. Per montem myrrhæ habemus martyres, per colles thuris confessores qui præsentant Domino suavem odorem orationum, et merito hoc tibi faciam, quia *tota pulchra es, et macula*, id est criminale, *non est in te*. Et quia talis es, *veni ad me de Libano*, id est de bona operatione facta in vita, *veni secundum animam*, scilicet anima exiens de corpore. *Veni de Libano*, quia candor virtutum et bona operatio perducit ipsam ad Deum, veni resumendo corpus in communi resurrectione, et tunc *coronaberis*, id est victoriarum retributionem accipies. In corpore et anima coronaberis, *de capite Amanæ*, id est de majoribus illorum in quibus vigilat diabolus, ut aliquos dilaniet diabolus. Amanæ namque interpretatur *dens vigillarum*. Et coronaberis *de vertice Sanir*, id est de principibus illorum qui per quasdam ignorantias et fatuitates decipiunt homines. Sanir interpretatur *nocturna avis*, et per hoc intelligimus ignorantias et occulte decipientes, et cum his coronaberis *de Hermon*, id est convertes aliquos qui erant Hermon, id

A est anathema, quod est separatio, videlicet tales revocabis Domino qui jam non tantum dicebantur separati, sed ipsa separatio a Deo. Coronaberis *dico de cubilibus*, id est de illis in quibus cubat et quiescit leo, id est diabolus manifeste sæviens. Et hæc est sententia: Præmium recipies, et pro apertis persecutionibus sicut pro supra dictis, et coronaberis *de montibus pardorum*, id est de hæreticis quos de inimicis etiam convertis, qui dicuntur montes pro nimia; elatione pardi, quia distincti sunt variis sectis et hæresibus, sicut pardus variis maculis. *Vulnerasti cor meum*. Dico, veni, coronaberis, quia valde te diligo, et hoc dico, vulnerasti cor meum dilectione tua. Sororem eam nominat, quia de eadem natura est secundum humanitatem, et coheres regni per gratiam adoptionis, ut deducit D. Paulus (*Rom. viii; Gal. iv.*) *Vulnerasti dico cor meum*. Repetitio præ nimia affectione dilectionis. *Vulnerasti, dico in uno oculorum*, id est quia uniuntur in me una conspiciendo et inquirendo illi qui sunt in te oculi, et similiter illi qui sunt crines tui, ideo etiam vulnerasti cor meum, quia *mammæ tuæ*, id est doctrina tua quod est lac nutriens *sunt pulchræ*, id est suaviter Deo nutrientes populos; *ubera tua*, id est ipsa tua doctrina, sunt *pulchriora vino*, id est omni mundana sapientia quæ inebriat et superbire facit habentes; *et odor*, id est bona fama spiritualium gratiarum quæ in te sunt, *superat omnia aromata*, id est omnia terrena unguenta, et propter hoc ideo, *sponsa*, vulnerasti cor meum, quia *labia tua*, id est prædicatores sancti, per quos loqueris, sunt *favus*, id est vas mel continens, id est dulcissimam doctrinam, et non aliis denegantes, sed sunt *distillans* favus, quia verbo aliis præbent nutrimentum. *Sub lingua tua*, id est in abscondito cordis tui: quod dicitur esse sub lingua, quia quod ibi est manifestatur per linguam; est *mel et lac* educans parvulos, educans et adultos. Per lac, quod est nutrimentum puerorum habemus doctrinam qua minores educantur; per mel quod pueri gustare nolunt, nec ubera matris parum inde tacta, sed adulti libenter comedunt, habemus doctrinam qua majores pascuntur. Vel aliter, mel et lac, id est hæc corporea alimenta, sunt sub lingua tua, id est inferiora, et indigniora quam lingua tua, id est spirituali doctrina quæ est in lingua tua, *et odor unguentorum tuorum*, id est bona fama operum tuorum, quibus tegis pudenda, est *sicut odor thuris*, id est ita placens Deo sicut bona devotio in orationibus sanctorum; placent enim Deo simul ista in aliquo, orationes et bona opera; alterum enim non placet sine altero. *Hortus conclusus*. Ideo cum prædictis vulnerasti cor meum, quia es proprie hortus, id est proferens diversa genera virtutum, in quibus ego delector, et pascor, sicut hortus profert diversa genera herbarum. *Hortus dico conclusus*, id est munitus, et vallatus fide et operibus, quod nunquam in te pateat aditus inimicis et furibus. Es etiam *fons signatus*. Fons dicitur Ecclesia propter baptismum, a quo lavantur omnes

qui sunt Ecclesia. Vel fons, quia ipsa Ecclesia habet in se divinam sapientiam, de qua fluunt multæ aquæ, scilicet doctrinæ multæ. Quod dixit bis hortum, fuit ex nimia affectione diligentis; vel per hoc dat intelligere hortum ex Judæis, et hortum ex gentibus. *Emissiones tuæ*. Vocavit eam hortum, modo ponit cujusmodi fructum proferat hortus iste, id est mala Punica, et similia, et hoc dicit, « Emissiones, » id est illi quos tu generas Deo, sunt mala Punica, id est rubei, et parati cuilibet persecutioni, *cum pomorum fructibus*, id est cum maturis pomis. Per hæc accipimus sanctos illos qui, licet non sint dediti passionibus, faciunt tamen matura opera quorum odore Deus reficitur, et hæc talia poma sunt mihi *paradisus*, id est deliciæ; delectatur enim Deus in talibus sicut aliquis in paradiso. Iterum emissiones tuæ sunt *cypri cum nardo*. Cyprus enim est virga gracilis quæ crescit in magnam altitudinem, et habet grana unde fit regium unguentum, et habet secum nardum, quæ herba humilis est. Per cyprum habemus sanctos qui crescunt in multam altitudinem virtutum, et proferunt grana, id est bona opera quibus ungitur ac delectatur Deus, et semper sunt cum humilitate quæ per nardum significatur. Iterum emissiones tuæ sunt *nardus cum croco*. Crocus est herba habens aureum florem, per quem intelligitur divina sapientia, quæ non debet in aliquo esse cum timore, sed cum nardo, id est cum humilitate. Sunt etiam emissiones tuæ pariter *fistula, et cinnamomum*. Fistula est herba rubeum habens corticem, et purgat optime tumores pulmonis: et cinnamomum est vilis coloris, scilicet cinerei. Per fistulam accipimus illos qui habent in memoria passionem Domini, quæ auferat tumores a cordibus eorum, et faciunt seipso viles, et comparabiles cineri, nil de se præsumentes, sed omnia bonitati Dei attribuentes. Dico emissiones tuas. Hæc *cum omnibus lignis Libani*, id est emittis pariter cum supra dictis omnia ligna, id est omnes fortes et robustos ad sustinendum pondus Ecclesiæ, qui sunt Libani, id est candidati in virtutibus. Sunt etiam emissiones tuæ *myrrha et aloë*, id est illi qui majores et minores patiuntur persecutiones. Aloë namque minus amara est quam myrrha. Vel per myrrham accipiamus passionem martyrii. Per aloë, quæ gustu amara est et interius recepta sanat, accipiamus mortificationem carnis per vigiliis et jejuniis, et similia quæ, licet ad faciendum videantur gravia et intolerabilia, tamen interius animam sanant. *Cum universis primis unguentis*, id est omnia sunt prima unguenta, id est dona spiritualia, quæ sunt prima et digniora omnibus carnalibus unguentis, vel per prima unguenta accipiamus charitatem, quæ prima est inter omnes virtutes. Ostendit fructus, modo ponit unde ipse hortus habeat irrigationem, quasi diceret: In horto est *fons*, id est baptismus, vel divina sapientia: fons dico *hortorum irrigans hortum ex Judæis et hortum ex gentibus*, et non talis fons qui possit cito evacuari, sed qui sit *puteus*, id est altus et profundus, quia quanto magis

A inquirit divina sapientia, tanto profundior invenitur. Profunda sunt ea quæ, in baptismo significantur; puteus dico *aquarum* ex quo *fluunt* aquæ, fluunt quidem ex divina sapientia aquæ, quæ lavant et mundas reddunt animas. Fluunt quoque ex baptismo aquæ, id est dona Spiritus sancti, quæ in baptismo recipiuntur. *Aquarum dico viventium*, id est animas vivificantium; quæ currunt ad correctionem inferiorum *de Libano*, id est de majoribus et de perfectis qui sunt candidati in virtutibus. Fluunt dico et non parce, sed abundanter et impetuose. *Surge, aquilo*. Quasi dicat: Hortus meus tales debet fructus emittere, et ut fructus ejus non pereat. *Surge, aquilo*, id est tu diabole, et fuge. *Arbores congelat aquilo*, quia frigidus est, ut fructum destruat, ita diabolus constringit congelatque removendo charitatem a corde hominum, ne proferant Deo fructum bonæ operationis. *Surge dico aquilo, et veni auster*, id est vente calide, scilicet Spiritus sancte, conferens ardorem charitatis, et *perfla hortum*, removendo congelationem infidelitatis et inspirando dilectionem Dei: et *sic fluant aromata illius*, id est fructus, scilicet odora-menta bonorum operum. Vel aliter: Quia amica mea talis hortus est et hujusmodi fructus emittere debet, ideo surge, tu aquilo, id est diabole, commove eam; et tu auster, Spiritus sancte, tepida aura tua refice eam, et perfla, uterque, hortum meum. Aquilo enim commovens arbores facit eas germinare, ut auster succedens fructum faciat producere, ita persecutio, succedente fervore charitatis, gratia Spiritus sancti facit Ecclesiam fructificare.

CAPUT V.

« Veniat dilectus meus in hortum suum, ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis, comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite, amici, et bibite, et inebriamini, charissimi. »

Veniat dilectus. Vox ipsius sponsæ de gentibus. Attendens quidem Ecclesia quod Christus ita commendasset eam, vocans hortum et similia, et etiam præcepisset austro ut eam perflaret, precatur ipsum ut ipse idem veniat, scilicet multiplicando in eam gratiam suam, quasi dicat: Quia hujusmodi fructum facere debeo quod per nunquam possum, veniat ergo, id est gratiam suam in me multiplicet, quod est venire ipsius, et ita *comedat*, id est satiatur bonis pomis, scilicet operibus suorum; pomis dico quæ sunt fructus, id est non in flore, sed in maturitate, scilicet maturis et perfectis operibus suorum delectetur. *Veni in hortum*. Vox sponsi ad Ecclesiam. Precatis ut veniam in hortum, sed ego jam veni, id est gratiam conferendo et multiplicando visitavi Ecclesiam meam, et hoc est quod dicit, *veni in hortum meum*, et de hoc horto meo *messui myrrham meam*, id est collegi et reposui in secretariis myrrham, id est martyres sanctos quos martyres collegi, *cum aromatibus meis*, id est aromata, id est confessores meos quorum orationibus ego delector,

sicut aliquis bonis odorem. *Comedi*, id est facile et cum delectatione accepi, et reposui illos qui erant *favus cum melle*, id est ita stillantes dulcissimam doctrinam, scilicet messui aliquos prædicatores, vel aliter, myrrham messui, et alios qui erant maturi; qui nondum erant maturi; ad perfectionem duxi, ut mihi fructum facerent, et hoc est, *comedi*, id est in corpus meum transdixi quosdam, efficiendo eos favum meum. *Bibi vinum*, id est similiter in corpus meum reduxi quosdam qui fuerant vinum, et etiam fide et veritate ferventes et alios inebriantes doctrina *cum lacte*, id est cum simplicibus meis qui sunt nutriti lacte, id est doctrina fidei, non alta sentientes, et hos bibi, id est cum delectatione et sine labore mihi incorporavi, vel bibi, quia maturos tales ad beatitudinem assumpsit. *Comeditis*. Vox item sponsi ad amicos, et commonet eos, ut remota infidelitate per ipsum, quia sunt quidam adhuc tepidi et torpentes, laborent in eis, et removeant ignorantias cordis ab ipsis. Et notatur hic status Ecclesie secundum hæc tempora nostra, ubi fidelius prædicatur: Quasi dicat; ego comedi quosdam et bibi, et, vos amici mei, comedite et bibite, id est delectamini in his qui in prædicatione vestra prava opera et ignorantias dimiserunt. Comedere dicit de eis quos oportet contere et cum labore acquirere. Bibere dicit illis qui cito acquiescunt. *Bibite dico, et inebriamini*, id est præ nimia delectatione corrigendi eos, quasi ebrii dimittite omnes curas temporales, et obliviscimini totius vestrae persecutionis, ut ipsos puros Deo reddatis.

« Ego dormio, et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis: Aperi mihi, soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, et cincinni mei guttis nocturnis. Exspoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen, et venter meus intremuit ad tactum ejus. Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus mea stillaverunt myrrham, et digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo; at ille declinaverat atque transierat. »

Ego dormio. Vox Ecclesie, quasi dicat: Præcipis nobis laborare et prædicare ad ædificationem aliorum, sed *ego dormio*, id est in tranquillitate mentis me contuli, dormiens et cessans a sollicitudinibus mundi, et *cor meum vigilat*, id est ratio mea Deo intenta sola caelestia contemplatur, sicut bona amica etiam dormiens amicis somniat. *Vox dilecti*. Dico dormio, sed oportet me quietem interrompere, quoniam est vox, id est admonitio dilecti mei, *pulsantis*, id est per multa signa et dicta sanctorum me ad prædicationem commonentis, per hæc verba, *aperi mihi*, id est prædicando fac aperta corda aliorum mihi, id est ad honorem meum, et ut mihi sit habitatio in eis. Dixi *aperi mihi*, et opus est, *quia caput meum*, id est quidam prælati in Ecclesia mea sunt pleni, id est habent abundantiam ignorantiarum mu-

nitarum quæ per rorem significantur qui in noctibus cadit. Vel caput meum, id est ego ipse in illis sum plenus rore, et *cincinni mei*. Cincinni dicuntur capilli retorti et male adhærentes capiti, et per hoc significantur illi qui, licet sint de Ecclesia, tamen retorquent se et subterfugunt divina præcepta, et sic elongando a capite sunt pleni guttis, id est magnis erroribus nocturnis, quia illi errores ex ignorantie cæcitate proveniunt. *Exspoliavi*. Sic me commonet sponsus, sed quomodo ego resumam curam temporalem, ut prævideam correptis in cibo et similia, quæ jam me exul omnibus istis? et hoc dicit: *Exspoliavi me tunica*, id est dimisi omnes curas temporales, quas agebam succinctus tunica. *Lavi pedes meos*, id est lacrymis piæ compunctionis purgavi etiam quotidiana et levia, quæ quasi pulvis adhærent affectionibus nostris; et *quomodo inquinabo eos!* Necessè est autem prædicatoribus formam et gestas irascens quandoque assumere pro facilliori correctione quorundam peccatorum, et sic videntur in tali zelo inquinare conscientias suas; verumtamen quia sic aliquos Deo lucrantur, a Deo multiplex præmium recipiunt. *Dilectus meus*. Dixi, quomodo implicabor curis sæcularibus prædicando aliis, sed oportet me facere quia cum Dominus inspiraret eos, et paratos exhibeat ad recipiendum, ego quomodo negarem officium meum? et hoc est quod dicit. *Dilectus meus misit*, id est inspiravit inferioribus meis, *manum suam*, id est auxilium suum et operationem suam, scilicet quomodo ipse operatus est, et in quibus eum imitari debeant, et quomodo ipse auxilietur volentibus, secundum eum operari, et hæc per foramen, id est, latenter eos visitando. *Et ad tactum ejus*, id est ad inspirationem passionis et aliorum quæ fecit, et sui auxilii, *Intremuit*, id est intra se tremuit, dolens de præteritis, ad mellora appetens instrui. *Surrexi*. Vox sponsæ proferentis obedientiam suam, quasi dicat. Inferiores mei jam contremuerunt inspiratione ipsius, et ideo ego surrexi, cessando aliquando a quiete contemplationis, et resumendo laborem prædicationis, ut *aperirem corda aliorum ad perfectam Dei cognitionem*, et statim *manus*, id est operationes *distillaverunt myrrham*, id est fuerunt amaræ. Oportet enim prædicatores in semetipsis demonstrare mortificationem carnis, qui idem aliis faciendum denuntiant. Nemo enim carnem quæ foies est peccati, nutriendam denuntiat. *Digiti mei*, id est quedam discreta opera mea, seu pleni *myrrha probatissima*, id est ostendit maximas carnis mortificationes, et prædicando et proferendo exemplum sui. *Aperui dilecto meo*, id est corda aliorum præparavi ad cognitionem Dei, et hoc feci removendo *pessulum* ab ostio. Per ostium accipimus ignorantias et cæcitates quæ obstruunt corda, et promoveantur ad bene agendum. Pessulum dicitur causam qua aliquis in hujusmodi ignorantia detinetur, ut si quis gaudens in mundanis, præterdat excusationem, quia sit sustentator viduæ matris: *At ille declinaverat*. Dico quia aperui ostium, sed

quiesquam aperuisse, ipse declinaverat, id est seipsum eis manifestaverat. Et hic tangit bonitatem Dei, qui ex quo incoeperit aliquis eum velle, ipse est paratus adjuvare, et pro muneribus suis ei præmium reddere. Dico declinaverat, sed cum transierat, id est, incomprehensibilem se eis ostenderit.

« Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est. Quæsi, et non inveni; illum vocavi, et non respondit mihi. Inveniant me custodes qui circumierunt civitatem, percusserunt me, et vulneraverunt me, tulerunt pallium meum custodes murorum. »

Anima mea. Vox illorum inferiorum quos supra ventrem vocavit, vel ipsius Ecclesie corrigentis, sed in persona correctæ, ut sic dicat: Dilectus meus visitavit me mittendo manum suam per foramen, et admonuit per prædicatores suos, et ideo anima mea, id est ratio et intellectus liquefactus est, id est calore Spiritus sancti illuminatus, et a duritia infidelitatis separatus, ut dilectus locutus est, id est postquam Dei vocem et admonitionem audivi. Dixi, quia declinaverat et transierat, et quia transivit, quæsi eum, id est perfectam cognitionem ipsius obtinere laboravi, et non inveni. Vocavi, id est precor immisi ut ipse seipsum perfecte mihi indicaret et non respondit mihi, id est effectum vocationis non obtinui. Sic quærentem invenierunt me, id est affectionem meam cognoverunt veri illi pastores quos vigiles vocat, quia vigilans et diligentem adhibent, ut suis greges custodiant, et alios Deo acquirant, qui struunt civitatem, diligenter scilicet inquirebant singulos, ut errantium ignorantias corrigerent. Dico, quia invenierunt et percusserunt, id est ad compunctionem me commoverunt dolore et recordatione præteritorum, vulneraverunt me, amore Dei, tulerunt pallium meum, id est removerunt a me omnia operimenta erroris custodes murorum, id est majores, ut episcopi qui custodiant illos qui sunt muri et defensio aliorum, ut episcopi et alii tales quos supra vigiles vocavimus.

« Adjuro vos, filie Hierusalem, si inveneritis dilectum meum, ut nuntietis ei quia amore langueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adjurasti nos? Dilectus meus candidus et rubicundus, electus ex millibus. »

Adjuro vos. Modo introducta loquitur, et componet comparas suas ut juvent eam quærere, et hoc innuit cum dicit: Si inveneritis dilectum, ut nuntietis ei quia amore langueo ut cognita dilectione et affectione mea, seipsum plene manifestet mihi. Qualis est dilectus tuus? Vox illius qui monetur ad quærendum. Quasi dicat: Rogas ut quæram et tibi indicem, sed prius notifica quibus signis cognoscam dilectum tuum, et hoc est quod dicit: Qualis est dilectus tuus secundum divinitatem ex dilecto? Qualis est dilectus tuus secundum humanitatem. Ideo autem quæro qualis est, quia audio eum mirabilem. Ideo quia sic adjurasti nos: Dilectus meus.

Vox illius quæ modo commonebat alios ut inquirerent et indicarent sibi amicum suum, et describit eis quædam de ipso, ut istum talem imitentur. Et multo altiorem intelligant, et hoc est quod dicit: Dilectus meus candidus, id est dealbatus multa virtute rubicundus propter passionem electus ex millibus, id est ex universis rebus, quia inter omnia nihil aliud melius potuit inveniri per quod posset genus humanum redigi.

« Caput ejus aurum optimum. Comæ ejus sicut et elata palmarum, nigre quasi corvus, Oculi ejus sicut columbæ super rivulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, et resident juxta fluentia plenissima. Gæte illius sicut areolæ aromatum conatæ a pigmentaribus; labia ejus illa distillantia myrrham primam. Manus illius torquiles aureæ, plene hyacinthis. Venter ejus eburneus, distinctus saphiris. Crura illius columbæ marmorea, quæ fundatæ sunt super bases aureas. Species ejus ut Libani, electus ut cedri. Guttur illius suavissimum, et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus, et ipse est amicus meus, filia Hierusalem. Quo abitis dilectus tuus, o pulcherrima mulierum? quo declinavit dilectus tuus? et quæremus eum secum. »

Caput ejus. Modo describit eum secundum humanitatem, modo demonstrat eum secundum alteram partem, id est secundam divinitatem. Caput ejus, id est divinitas quæ est caput Domini hominis, est aurum optimum, id est divina sapientia Dei optima et perfecta per quam fecit omnia. Comæ ejus, id est illi adherentes capilli, subtilis et graciles sunt sicut elata, id est semper tendentes ad superiora. Elata quidem dicuntur rami palmarum qui in summo exeunt, et semper in altum se dirigunt, et ferunt eos triumphatores, et ideo bene comparat eis capillos Christi, qui sunt veri triumphatores, quæ tales comæ sunt nigre id est despicibiles mundo. Sicut corvus, id est loquax et garrulus sicut corvus. Vel aliter: Similes corvis, quia natura corvi est ut non pascat pullos donec sint nigri, id est similes sibi. Interim autem resident in ore parum muscule venientes ad quemdam ipsorum fetorem, et illas devorant, ita sancti nullam pascere volunt oïse spirituali, quom non videant similem sibi, id est diabolo renuntiantem, et catholice fidei obedientem. Oculi ejus, id est illi qui subtili intuitu penetrant Scripturas, et aliis prævident. Sunt sicut columbæ super rivum et juxta fluentia plenissima. Columbæ est natura nidificare vel ædificare juxta aquam, ut se reficiat inde, et ut videat ibi umbram milvi vel accipitris, ut possit effugere, ita sancti juxta aquas, id est divinas Scripturas, immorantur, ut inde reficiantur, et ibi sibi prævideant, ab insidiis diaboli. Per rivos accipimus minores doctrinas, ut expositiones et sermones sanctorum. Per fluentia plenissima accipimus doctrinam Evangeliorum, ubi plene humana correptio continetur. Columbas dicit lacte lotas, quia fideles illi quos oculos vocat, sunt purgati et mundati lacte, id est suavi et dulci doctrina, et

dilectione Spiritus sancti. *Genæ illius*, id est superiores illi sancti qui terunt Scripturas, et inferioribus intelligibiles reddunt, sunt *sicut areolæ*, id est terra bene culta et plantata ab ipso Deo. *Areolæ dico aromatum*, id est de quibus suavissimi odores orationum et operum præsentantur Deo; et hæc *areolæ*, id est hi sancti sunt *consitæ a pigmentariis*, id est a sanctis apostolis et prophetis, qui ipsos ædificant doctrina sua et plantant, qui dicuntur pigmentarii, quia terunt omnia reducendo ad humilitatem, sicut pigmentarii species terunt ad pulverem. *Labia ejus*, id est prædicatores per quos loquitur, sunt *distillantia*, id est annuntiantia *myrrham*, id est amaricationes carnis; nullus enim prædicator docet carnem nutriendam. *Primam* dicit, quia maxime debet caro mortificari, quia quanto magis caro mortificatur, tanto potius sit robustior spiritus. *Manus ejus*, id est operatores etiam in sæcularibus actibus, qui ideo dicuntur manus ejus, quia etiam in his talibus operatur Deus, sunt *tornatiles*, id est planati et suaves, ut in eis Deus non offendatur; sunt *aureæ*, id est divina sapientia operantes, sunt etiam *plenæ hyacinthis*, id est cælo. Sunt enim boni operatores manuum, intenti prorsus cælestibus, et per divinam sapientiam sciunt operari; per hyacinthum significamus cælum qui est aerii coloris. *Venter ejus*, id est mollior pars Ecclesiæ, ut conjugati qui licentius mundo utuntur, sunt *eburnei*, id est casti. Elephas enim frigidæ naturæ est, unde per ebur castitatem significamus. Ebur enim adeo frigidæ naturæ est, ut superpositus pannus ebori carbone non uratur. *Venter dico distinctus sapphiris*, id est aliquando intentus cælestibus. Oportet enim aliquando conjugatos intendere curis mulierum, aliquando etiam persistere in contemplatione, cujusmodi Apostolus vocat divisos (I Cor. vii). Per sapphirum, qui est aerii coloris, accipimus cælum. *Crura illius*, id est illi qui sunt prope novissima tempora, ut illi qui portant eum et annuntiant in his novissimis temporibus, sunt *columnæ*, id est sustentatores aliorum, *argenteæ*, fulgentes et resonantes nitore divini eloquii, *fundatæ super bases aureas*, id est super apostolos et prophetas, qui sunt aurei, quia pleni charitate et sapientia. *Species ejus ut Libani*, quasi dicat: Quid enumerarem singula? Species ejus, id est ipse totus, scilicet caput et corpus, sunt ut Libanus, id est candidati et redolentes. *Electus*, id est ipse Christus secundum propriam personam; ut *cedrus*, quia sicut cedrus dignior arbor est inter omnes alias, ita Christus ultra omnes homines est; et ut illa imputribilis est, et odore suo vermes occidit, sic Christus spiritualiter. *Guttur illius*, id est verbum interius, scilicet sensus verborum ipsius, est suavissimus omnibus qui recipiunt. Quid plura? *Totus est desiderabilis*. Ecce descripsi vobis qualis esset dilectus meus, filiæ Hierusalem, ut et vos ipsi quem talem cognoscitis, fortiter adhæreatis, et mihi de eo debetis credere quia *ipse est amicus meus*, id est mihi familiaris ac bene notus.

A *Quo abiit*. Vox item illorum qui monentur querere, et audita qualitate ipsius, querunt quasi locum et terram in qua eum querant, sicut sæculares amici sibi invicem loquerentur, et moneret aliqua aliam ut juvaret eam ad querendum amicum suum, ut sic dicant: *O pulcherrima mulierum*, id est inter omnes mulieres, id est philosophos, qui dicuntur mulieres, quia nutriunt alios in suis sectis. *Pulcherrima dico*, indica mihi quo abiit, id est infra quem locum poterò eum invenire. Hoc dicit secundum hoc quod est incomprehensibilis, scilicet secundum propriam essentiam ipsius. *Quo declinavit*, dicit secundum hæc quæ de eo sciri possunt, quasi dicat: Indica mihi qui sunt illi, in quibus habitat Deus, et quibus conferat Deus cognitionem sui, et quare querimus, quia ecce *queremus eum tecum*. Et notatur magna affectio inter eos qui ita se invitant ad inquirendam cognitionem Dei.

CAPUT VI.

« Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum, ut ibi pascatur in hortis et lilia colligat. Ego dilecto meo, et dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia. »

Dilectus meus. Vox illorum qui invitant alios ad querendum Deum, ut sic dicant: Vos queritis quo declinavit dilectus meus, et ecce annuntio vobis quia in Ecclesia sua notus est, et ibi habitat, et hoc dicit, *descendit in hortum suum*, id est de cognitione angelorum suppliciter se humiliavit, carnem sumendo, usque ad cognitionem hominum; descendit dico *ad areolam*, id est ad illos qui sunt areola, id est qui sunt bene culta terra, et plantata secundum voluntatem Dei. *Areola dico aromatum*, id est illi qui proferunt Deo suavem odorem orationum et operum. *Descendit, dico*, ad hoc ut pascatur et delectetur *in hortis*, id est in fidelibus Ecclesiæ suæ. *Et lilia colligat*, id est assumat et reponat in secreta sua; *lilia*, id est candidatos in virtutibus, vel colligat et attrahat quosdam in Ecclesia sua quos faciat lilia, id est candidatos omni virtute. *Ego dilecto*. Et mihi iterum de hoc debes credere quia ego dilecto meo obsequor in quibus possum, et sum bene ei familiaris, et ideo *dilectus meus* adest mihi, præbens auxilium suum et cognitionem suam, qui pascit et delectatur *inter lilia*.

« Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me, quia ipsi me avolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut greges ovium, quæ ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali Punici, sic genæ tuæ absque occulis tuis. Sexaginta sunt reginæ, et octoginta concubinae, et adolescentularum non est numerus. Una est columbia mea, perfecta mea, una est matri suæ, electa genitrici suæ. Viderunt eam filias Sion, et beatissimam prædicaverunt reginæ, et concubinae laudaverunt eam. »

Pulchra es. Vox sponsi. Audiens Christus affectionem Ecclesiæ, ideo eam commendat cum dicit: *Pulchra es, amica mea*, etc. Pulchram dicit secundum hoc quod habet tantam voluntatem eum cognoscendi; suavem propter hoc quod alios invitat ad idem, non invidens sponsum suum alias habere amicas, decoram dicit secundum opera. *Sicut Hierusalem*, id est ita pulchra sicut Hierusalem cœlestis, et decora sicut mater tua, scilicet Ecclesia illa quæ te generavit et educavit, *terribilis inimicis, ut castrorum acies*, quia in te milito, et tu militas in servitio meo, sicut in castris militatur, et es *ordinata* per institutionem sanctorum. *Averte oculos.* Tu es ita commendabilis, sed tamen desiste putare quod modo credis, ut possis pertingere ad perfectam cognitionem mei, et hoc dicit *ante oculos tuos*, id est intelligentiam quam exerces ad cognitionem plenam mei vel oculos ipsos subtilius intuentes, *quia ipsi ad-volare*, id est separari ab omni cognitione humana, *me fecerunt*, scilicet quia quanto quis subtilius et altius Deum scrutatur, tanto eum altiore et incomprehensibilem cognoscit. Modo, quia dixit: *Averte oculos*, ne ista conquereretur se esse indigniorem matre sua, id est Hierusalem, commendat eam sicut fecit superius matrem, cum dicit: *capilli tui*, etc. Dixi: *Averte oculos*, et tamen habes oculos, etc., æque pulchra, sicut illa Ecclesia quæ te prædicavit. Non ideo dixit ut oculos avertat quod peccatum sit, Deum plene velle cognoscere, sed est peccatum putare posse adipisci. *Sexaginta sunt reginæ.* Reginæ vel uxores dicuntur omnes illi in sancta Ecclesia, qui ex sola dilectione Dei non spe lucri sæcularis Deo filios generant; concubinæ vero qui non ex dilectione Dei, sed gratia boni temporalis prædicant, et Deo tamen bonos filios generant. Concubinæ autem ejiciuntur de domo patristamiliæ, sed filii retinentur. Adolescentulæ dicuntur illi qui generantur. Et hoc dicit propter has pulchritudines; habes et reginas et reliquas quæ dicuntur sexaginta. Per sexaginta, qui conficitur ex decem et sex, scilicet perfecti in decem præceptis legis secundum sex opera misericordiæ. Per octoginta, qui conficitur ex octo et decem, habemus eos qui, licet decem præcepta aliquantulum custodiant et prædicent, tamen versantur in sæcularibus. Octogenarius autem cum in malo accipitur, temporalium curas et implicamenta designat, quia et sæculi cursus quatuor circumagiatur temporibus, et mundus ipse quatuor climatibus, oriente, occidente, aquilone et austro dirimitur. Concubinæ igitur sunt, qui amore temporalium Christum annuntiant. *Una est columba mea.* Cum dicat tot membra Ecclesiæ, vellet aliquis discordiam et nunquam unionem inveniri in Ecclesia, et ideo hoc removendo dicit: *Quamvis tot partes dixerim Ecclesiæ, ipsa tamen una est*, id est in fide unitas et est una matri suæ, id est ita est una sicut mater sua, id est Ecclesia illa quæ istam nutrit et educavit doctrina suavi. Et est *una genitricis suæ*, id est sicut genitrix sua, et sicut prædicatores illi, qui eam con-

verterunt, et accipit matrem quantum ad instructionem, genitricem quantum ad conversionem, et quia talis est sicut per omnia suprascripta manifestatum est, ideo quæcunque aliæ *filie viderunt eam admiratae sunt eam, et reginæ et concubinæ prædicaverunt eam beatissimam* propter gloriam venturam et *laudaverunt eam reginæ et concubinæ* de virtutibus secundum præsentem vitam.

: Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora con-surgens, pulchra ut luna, electa ut sol, *terribilis ut castrorum acies ordinata?*

Quæ est ista. Vox Judæorum qui videntes tantum profectum Ecclesiarum in gentibus, incipientes moveri ad compunctionem, admirantes, non invidentes dicunt: *Quæ est ista*, id est qualis et quanta, *quæ progreditur sicut aurora*, id est per terram diffunditur, sicut aurora *consurgens*, in qua sunt quidam, *ut luna*, id est illuminantes tenebrosos; quidam *ut sol*, id est illuminantes etiam quosdam claros, et sunt quidam in ea *terribiles hostibus*, quidam sunt *acies castrorum*, scilicet muniti vallo fidei, et ordinati multis virtutibus.

: Descendi in hortum nucum ut viderem poma convallium, et inspicerem si floruisset vinea, et germinassent mala Punica. Nescivi. Anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te.

Descendi. Vox sponsi, ut ita respondeat Judæis: *Quæritis quæ sit ista?* ipsa quidem est amica mea et hortus in quem ego descendi. *Nucum*, ideo, quia in nucem habetur exterius amaritudo, intra testa quædam fragilis, intus est nucleus dulcis, eodem modo sancti exterius amaricantes multas sustinent intra corpus, quod est testa fragilis; verum intus quidem est dulcissimum, quod est anima ornata multis virtutibus. *Descendi dico ut viderem*, id est probarem et auxilia per gratiam conferrem illis qui sunt *poma*, id est matura opera Deo proferentes, et convalles sunt, id est humiles; *et inspicerem.* Inspicere Dei est gratiam conferre, et fideles probare, *si vineæ*, id est hi quibus magnus cultus impenditur, *floruisset*, id est initia virtutum protulissent, *et si mala Punica*, id est illi qui paratos se ostendunt cuilibet passioni, *germinassent*, id est aliquem fructum Deo acquisissent. *Nescivi.* Vox Judæorum compunctorum. Dicis quia hæc est amica tua, et inspicias eam conferendo ei dona spiritualia; ego quidem nesciebam, quia *anima mea*, id est scientia quam in lege habui secundum carnalem intellectum, *conturbavit me*, id est conturbatum a cognitione Dei reddidit *propter quadrigas Aminadab*, id est propter quatuor Evangelia Christi quæ mihi videntur destruere legem, quam prius acceperam. Aminadab interpretatur *spontaneus Domini*, vel *propopulo*, per quem significatur Christus, qui sponte se Deo obtulit, et hoc pro populi redemptione. Per quadrigas quæ feruntur quatuor rotis, intelligimus Evangelium quod fertur per totum mundum quatuor evangelistis,

Revertere, revertere. Vox Ecclesie de gentibus. *Gon-*
gnoscis quidem errorem Judaeorum, commonetque
eos ad conversionem. Et ponit quater *revertere*;
quia revocat eos de quatuor mundi partibus. *Suna-*
mitem vocat eam, id est captivam a diabolo in Baby-
loniam, id est in confusionem vitiorum. Fuit quidem
quaedam Sunamitis captivata in Babylonia. *Revertere*
dico, *ut intueamur te*, id est ut in te vitam nostram
conspiciamus, vel ut te proxima bonitate miremur.

CAPUT VII.

Quid videbis in Sunamite, nisi choros castro-
rum? Quam pulchri sunt gressus tui in calcea-
mentis, filia principis. Junctura femorum tuorum
sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis.
Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indi-
gens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici,
vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo himuli
et gemelli capreae, collum tuum sicut turris eburnea.
Oculi tui sicut piscinae in Hesebon, quae sunt in
porta filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris
Libani, quae respicit contra Damascus. Caput
tuum ut Carmelus, et comae capitis tui sicut pura
regis juncta canalibus. Quam pulchra es et
quam decora, charissima, in delictis! Siatura tua
assimilata est palinae, et ubera tua botris.

Quid videbis. Vox Christi, et commonet Ecclesiam
gentium, ut laboret ad conversionem Judaeorum,
quia non erit inutilis labor et praedicatione eorum,
quasi dicat: Tu rogas eam ut revertatur, a quo non
est cessandum, quia videbis in Sunamite, id est in
Judaeis captivitate a diabolo choros, id est cantantes
et psallentes Domino, choros dico *castrorum*, id est
in quibus militet Deus, et qui sunt bene muniti.
Quam pulchri! Item commonet Ecclesia de gentibus
ad praedicationem Judaeorum propter aliam causam
scilicet, quia multum utile erit et magnum fructum
Deo faciet haec novissima Ecclesia in qua erunt Ju-
daeii conversi. Non tamen dicitur quod omnes Judaei
tandem convertantur, sed major pars. Ideo labora-
ti Ecclesia de gentibus, ad conversionem Judaeorum
quia valde erunt pulchri illi gressus tui, id est ultimi
fideles qui te et doctrinam tuam portabunt, pulchri
dico in calceamentis, id est in mortificatione carnis,
quia de mortuis animalibus fiunt calceamenta, vel
in calceamentis, id est in apostolis et aliis sanctis
quorum exemplis et auctoritate protegentur ultimi,
sicut pedes calceamentis. *Filia principis*, id est Dei
Vel potest hic esse vox Christi ad ipsos Judaeos per
apostrophen. *Junctura femorum*, id est coadunatio
duorum populorum, sicut monilia quia muniunt et
monent quidem alios, ut considerantes suam pul-
chritudinem et dona spiritualia quae in ipsis vigent,
vellint sibi adherere; muniunt vero subditos contra
insidias diaboli, et docent eos castitatem. *Monilia*
dico fabricata potentia et operatione summi artificis,
id est Dei ipsius.

Umbilicus tuus. In hac parte ventris mulier habet
seminarium generationis, et per hanc partem, quae
est in ventre, habemus illos qui cum sint inter car-

nales, ut conjugati, habent tamen seminarium pro-
dicandi et generandi Deo filios. Et hi tales sunt
crater, id est potans et inebrians alios Dei dilectione.
Crater dico *tornatilis*, id est ita planatus secundum
voluntatem Dei, ubi manus Dei nullam inveniat
offensam, qui crater, *nunquam*, indiget poculis, quia
hujusmodi sanctis nunquam deficiet doctrina qua
potent alios. Vel *umbilicus* ideo dicitur hujusmodi
sancti praedicatorum; quia sicut umbilicus est in
medio ventris, ita isti sunt in medio populi concio-
nantes et reconcilians eos Deo. *Venter tuus*, id
est illa mollior pars Ecclesiae, qui alios non gene-
rant, sicut acervus tritici vallatus liliis. Acervus
ideo dicit, quia multi sunt tales in Ecclesia. Tritici
dicit, quia et tales sunt suavis oibus et delectabilis
Dei, et sunt vallati, id est bene muniti liliis, id est
in virtutibus. *Duo ubera*, id est praedicatorum, qui
sunt ubera, scilicet vasa lactis, id est doctrinae sa-
nctae educantis. Hi tales sunt *himuli*, quia leves et
agiles ad currendum, non praegravati pondere car-
nis, *gemelli* dicit, quia sicut gemelli fratres, licet
sint diversi, tamen sibi similes, ita hi duo populi
Judaeorum et gentilium sibi similes erunt, quia ean-
dem instructionem legis et sequentur et doceant
capreae, quia capreae virtutes habebant. *Collum tuum*,
id est, illi qui in Ecclesia novissima officium colli
habebunt, erunt sicut turris quia ad eos confugien-
tes defensionem invenient, *eburnea* dicitur propter
castitatem. *Oculi tui*, id est, illi sancti praeviosos
et subtiliter Scripturarum profunditatem indagantes,
sunt sicut piscinae, id est aquae refectioles doctrinae
verbi Dei omnes silentes. In Hesebon, quod inter
pretatur *cingulum marmoris*, sunt sancti illi qui sunt
oculi et aquae dicuntur, et in Hesebon, quia semper
cincti sunt marmoris et propriorum et aliorum deli-
ctorum, quae piscinae, id est doctrinae sunt in porta,
id est parati ad refectionem filiae multitudinis, id est
multorum filiorum. Sunt enim quasi in porta, qui
omnibus qui accedere volunt parati sunt ut eos spiri-
tualiter aqua reficiant. *Nasus tuus*. In naso continet
discretio boni ac mali odoris, et per hoc signif-
cantur illi qui habent discretionem honorum et ma-
lorum, ut discernant qui sint bonae voluntatis, et eos
instruant, et qui sint simulatores et dolosi, et eos
rejelant. Hi tales sunt *turris Libani*, turris, qui
fugientibus sunt opportuna munitio, *Libani*, quon-
iam candidati sunt virtutibus. Vel turris, quia sicut
turris fortis est munitio, ita sancti in discretionem
sua non vincuntur, quia sortes, sicut in electione
sua nec falluntur, ut bonum judicent malum, vel
malum bonum, quae respicit contra Damascus. Fuit
quidem Damascus contraria semper Hierusalem, et
cives suos invicem subtrahebant, et interpretatur
Damascus *potus sanguinis*, per quam significanter
persecutores sanguinolenti qui persecutionem inse-
runt vel gaudet in malis aliorum, contra quos
respiciunt praedicti sancti, ut aliquos cives istis sub-
trahant, et in corpus suum traducant. *Caput tuum*,
id est mens tua, vel altiores in Ecclesia, sunt, et

Carmelus, id est habentes scientiam circumcisionis. **A** et inebriantes aliquos qui diligenter eos audiunt, *et odores tui*, id est fama et devotio tuorum sicut odores malorum; sicut enim poma odore suo aliquos attrahunt, ita isti etiam fama sua sibi aliquos attrahunt et sociant. Erunt quidem valde boni illi ultimi Judæorum, sicut ostendit Apostolus qui dicit, Rom. 11: « Et si diminutio eorum divitiarum sunt gentium, quanto magis plenitudo eorum? » Licet enim non omnes convertantur, tamen major pars eorum convertetur. *Guttur*, id est verba interiora, scilicet sensus verborum tuorum, est *sicut vinum optimum*, id est nutritiva et inebriantia homines, ut faciant oblivisci totius vitæ suæ prioris. *Dignum dilectio*. Vox Ecclesiæ, et commendat verba illa quæ etiam tam digna sunt ut ea Christus a Deo Patre accepisset, ut ita dicatur: Dico tuum guttur sicut vinum optimum, et adeo optimum ut sit *dignum dilecto meo*, id est Christo *ad potandum*, id est ut Christus ea potet, id est sine labore, et cum delectatione *labiis*, id est prædicatoribus, et *dentibus*, id est fortioribus, qui Scripturas conterunt dignum *ad ruminandum*, id est dignum ut labia et dentes ruminent, scilicet terant et laborent ad intelligendum. *Ego dilecto meo*, quasi dicat: Mihi credendum est, quia ego adsum ei semper familiaris ex conscientia secretorum, et ipse me diligit, et hoc dicit: *Ad me conversio ejus*, id est ad me amorem suum convertit. *Veni, dilecte*. Modò Ecclesia, audita commitione Christi, parataque ad prædicandum Judæis, invitat sponsum ut secum sit in prædicatione ista auxilium sibi conferens, quasi dicat: Præcepisti mihi prædicare Judæis, quod nihil proderit sine auxilio tui, et ideo, *dilecte mi, veni*, id est aspira eos interius, et egrediamur, id est, extra gentes gradiamur in agrum, id est ad prædicationem illorum qui sine magno labore faciunt fructum, et commoremur in villis, id est in ædificatione et ordinatione ipsorum. *Mane surgamus*, id est studiose laboremus; qui enim studiosi sunt, mane surgunt ad opera sua. Per vineas accipimus illos in quibus laboratur antequam fructum reddant, et *videamus si vineæ*, id est illi tanto labore exculsi, *storniasent*, id est, initia virtutum emisissent, *si flores*, id est, illi in quibus jam apparent initia virtutum *fructum*, id est, matura opera, *parturiunt*, et *videamus si mala Punica*, id est futuri martyres adhuc *storniasent*. Dixi: *Veni, dilecte*, ad quos quidem tecum debes venire, quia *ibi dabo tibi*, id est ad tuum honorem *ubera mea*, id est doctrinam meam qua tibi optimos acquiram filios. *Mandragoræ*. Dico quia ibi dabo tibi ubera mea, quod bene potero facere, quia ipsi Judæi jam dederunt mihi bonam opinionem suæ conversionis, scilicet idoneos se exhibentes ad recipiendam fidem. *Mandragoræ* sunt herbæ, et habent similitudinem cum humanis membris absque capite; per quod significantur Judæi carentes capite, id est Christo. Per portas intelligimus fidem, quia est porta, et introitus omnibus ad salutem. *Omnia poma*. Dixi quod darem tibi ubera mea, quod vero faciam, quia ser-

Carmelus, id est habentes scientiam circumcisionis. **A** et inebriantes aliquos qui diligenter eos audiunt, *et odores tui*, id est fama et devotio tuorum sicut odores malorum; sicut enim poma odore suo aliquos attrahunt, ita isti etiam fama sua sibi aliquos attrahunt et sociant. Erunt quidem valde boni illi ultimi Judæorum, sicut ostendit Apostolus qui dicit, Rom. 11: « Et si diminutio eorum divitiarum sunt gentium, quanto magis plenitudo eorum? » Licet enim non omnes convertantur, tamen major pars eorum convertetur. *Guttur*, id est verba interiora, scilicet sensus verborum tuorum, est *sicut vinum optimum*, id est nutritiva et inebriantia homines, ut faciant oblivisci totius vitæ suæ prioris. *Dignum dilectio*. Vox Ecclesiæ, et commendat verba illa quæ etiam tam digna sunt ut ea Christus a Deo Patre accepisset, ut ita dicatur: Dico tuum guttur sicut vinum optimum, et adeo optimum ut sit *dignum dilecto meo*, id est Christo *ad potandum*, id est ut Christus ea potet, id est sine labore, et cum delectatione *labiis*, id est prædicatoribus, et *dentibus*, id est fortioribus, qui Scripturas conterunt dignum *ad ruminandum*, id est dignum ut labia et dentes ruminent, scilicet terant et laborent ad intelligendum. *Ego dilecto meo*, quasi dicat: Mihi credendum est, quia ego adsum ei semper familiaris ex conscientia secretorum, et ipse me diligit, et hoc dicit: *Ad me conversio ejus*, id est ad me amorem suum convertit. *Veni, dilecte*. Modò Ecclesia, audita commitione Christi, parataque ad prædicandum Judæis, invitat sponsum ut secum sit in prædicatione ista auxilium sibi conferens, quasi dicat: Præcepisti mihi prædicare Judæis, quod nihil proderit sine auxilio tui, et ideo, *dilecte mi, veni*, id est aspira eos interius, et egrediamur, id est, extra gentes gradiamur in agrum, id est ad prædicationem illorum qui sine magno labore faciunt fructum, et commoremur in villis, id est in ædificatione et ordinatione ipsorum. *Mane surgamus*, id est studiose laboremus; qui enim studiosi sunt, mane surgunt ad opera sua. Per vineas accipimus illos in quibus laboratur antequam fructum reddant, et *videamus si vineæ*, id est illi tanto labore exculsi, *storniasent*, id est, initia virtutum emisissent, *si flores*, id est, illi in quibus jam apparent initia virtutum *fructum*, id est, matura opera, *parturiunt*, et *videamus si mala Punica*, id est futuri martyres adhuc *storniasent*. Dixi: *Veni, dilecte*, ad quos quidem tecum debes venire, quia *ibi dabo tibi*, id est ad tuum honorem *ubera mea*, id est doctrinam meam qua tibi optimos acquiram filios. *Mandragoræ*. Dico quia ibi dabo tibi ubera mea, quod bene potero facere, quia ipsi Judæi jam dederunt mihi bonam opinionem suæ conversionis, scilicet idoneos se exhibentes ad recipiendam fidem. *Mandragoræ* sunt herbæ, et habent similitudinem cum humanis membris absque capite; per quod significantur Judæi carentes capite, id est Christo. Per portas intelligimus fidem, quia est porta, et introitus omnibus ad salutem. *Omnia poma*. Dixi quod darem tibi ubera mea, quod vero faciam, quia ser-

Dixi: Ascendam. Ponit aliam causam quare Ecclesia de gentibus prædicare debeat Judæis, ut si ita diceret: Tu prædicare debes quia utilis erit prædicatio tua, et multi convertentur, tum quia conversi facti et tam probi erunt, sicut dictum est, tum quia ego ipse veni proprie eos redimere, unde dictum est, Math. xv: « Non sum missus nisi ad oves quæ perierunt domus Israel, » et hoc dicit, *Dixi*, id est ad æterno disposui, *ascendam in palmam*, id est in crucem, in qua dicitur quædam pars fuisse de illa arbore, vel in palmam quia ibi obtinuit victoriam diaboli, et de obtentu mundi triumphavit, *Dixi ascendam et apprehendam fructus ejus*, id est generabant mihi filios, et proferent bonas operationes. Modò convertit se ad eam sponsus ipse, cum dicit, *et ubera tua*, id est doctrinæ tuæ *sicut botri* non hederæ, *sed vineæ*, id est et dulces ad bibendum,

vavi tibi, id est ad honorem tui, sententias Novi ac Veteris Testamenti, quibus tibi aliquos fructus faciam, quæ sententiæ, et suaviter sunt redolentes, et audientes ita dulciter attrahunt sicut poma.

CAPUT VIII.

« Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meæ, ut inveniam te solum foris et deosculer te, et jam me nemo despiciat? Apprehendam te et ducam in domum matris meæ, et in cubiculum genitricis meæ. Ibi me docebis, et dabo tibi poculum ex vino condito, et mustum malorum granatorum meorum. Læva ejus sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. »

Quis mihi. Illic ostenditur effectus prædicationis Ecclesiæ quia loquuntur Judæi audientes sibi annuntiandum Christum, et accensi amore ipsius prorumpunt in hæc verba, *Quis mihi det*, id est utinam aliquis mihi annuntiet *fratrem meum*, id est Christum de carne mea natum *sugentem ubera matris*, id est educatum doctrina Synagogæ. Modo ex nimio amore convertit se ad ipsum. Quis mihi det dico *ut te inveniam foris*, id est, ut hominem te cognoscam in quo turpiter erravi, *et deosculer te*, id est delecter in agnita tua humanitate *et jam me nemo despiciabilem putabit*, qui prius fui contemptui omnibus. *Apprehendam te*, id est, qui prius fueram a te separati modo tibi firmiter adhærebimus. *Apprehendam dico*, et ducam in domum matris meæ, id est illos qui modo serviunt Synagogæ, Christo faciam servire, *et in cubiculum genitricis meæ*, id est quosdam de Synagoga tales efficiam in quibus cubet ac quiescat sine offensa Deus. *Ibi*, id est dum te filiis Synagogæ annuntiabo, *me docebis*, quia ego aperiam os, et tu illud adimplebis sicut promisisti (*Psal. lxxx*), *et dabo tibi poculum*, id est convertam tibi multos de Judæis qui erunt tibi poculum, id est delectabilis potus, et refectio per bona opera sua, et in multis virtutibus. Cujusmodi potum sitit Deus, ut ipse dixit in cruce, « Sitio (*Joan. xix*) », scilicet traduco in corpus meum genus humanum. *Poculum dico ex rino condito*, id est quod poculum sit vinum, id est viri calentes amore Dei, et alios inebriantes dilectione Dei. Quod vinum est conditum, id est confectum multis speciebus, id est virtutibus diversis ipsorum sanctorum, et dabo etiam poculum, *mustum scilicet vinum calidum*, fervens ac bulliens, per quod significantur sancti martyres ferventes ad amorem martyrii, qui etiam dicuntur mala granata, quia exterius rubei propter passionem, interius candidi propter virtutem. *Læva ejus*, et bene debeo laborare ut tales sibi acquiram, quia ipse mihi confert solatium, et per temporalia, et per spem æternorum.

« Ajuro vos, filiæ Hierusalem, ne suscitatis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? Sub arbore malo suscitavi te. Ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua. Pone me ut signaculum

super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio. »

Ajuro vos. Vox sponsi. Audiens namque Christus tantam affectionem Ecclesiæ Judæorum, commendat eam sicut et superiores. et præcipit subditis ne eam inquietent. *Quæ est ista*. Vox Ecclesiæ de gentibus. Videns namque filiam suam Ecclesiam de Judæis ad tantam perfectionem pervenisse, gaudens non invidens, cum admiratione dicit, *Quæ est ista quæ ascendit*. Per gradus virtutum, *de deserto*, et infidelitate sua, in qua erat deserta a Deo, *affluens deliciis*, id est abundans multis virtutibus *innixa super dilectum suum*, id est Christum quem habet fundamentum omnis recte incedens. *Sub arbore malo*. Vox Christi ad Ecclesiam illam de Judæis modo conversam, et commendat eis dilectionem suam. Conveniens namque erat ut, cum liber iste totus sit de dilectione Dei, in fine sui tractatus commendaret dilectionem. Continuatio. *Innixa est Ecclesia de Judæis super me dilectum suum*. *Pone igitur, tu Ecclesia de Judæis, me super cor tuum*, id est regentem cor tuum et cogitationes tuas. Et aliter, *super*, id est compressorem totius iniquitatis tuæ, *pone dico ut signaculum*, id est ut pateat amicis te continere mea secreta, et inimicis item pateat te non esse de eorum secta, vel ab eis secreta quæ habes esse clausa et ignota. Vel signaculum, scilicet ita me pone ut teneas in corde imaginem mei, scilicet disponas te similem mihi et in passione et in omnibus aliis pro tuo modo, et pone me *super brachium tuum*, id est operationem tuam, ut me rectorem habeas in omnibus operibus tuis. *Pone dico, ut signaculum*, id est ut per ipsa opera pateat amicis te esse familiarem mihi, ac de consortio eorum inimici te intelligant alienam a vita et moribus eorum, et quod hoc debeant facere, præmissa est causa, cum dictum est: *Sub arbore malo*, quasi dicat: Merito debes me ponere super cor tuum, quia mortuam in peccatis liberavi te et hoc dicit, te jacentem et languidam *sub arbore*, id est sub peccato facto per arborem malo, id est in peccato primi parentis. Vel, languidam, sub peccato crucis quæ item fuit de arbore hac, id est malo. Legitur enim in libris Græcorum quod de eadem arbore in qua peccavit Adam, ramus quidam allatus fuit Hierosolymam, et ibi plantatus excrevit in magnam arborem, de qua postea facta sit crux Domini, ut ex quo mors venerat eodem vita repararetur. Dicitur quoque Adam in eodem loco sepultus, in quo postea fixa fuit crux Domini; *ibi*, id est in arbore illa *corrupta fuit et violata mater*, id est Synagoga. Per corruptam notat peccati pœnam in quacunque, in sententia, qua ex crucifixione Domini habuerunt Judæi pœnam, scilicet destructionem illam quam intulerunt eis Titus et Vespasianus. Cum dicit violatam, notat æternam damnationem quam ex peccato illo habuerunt omnes qui non resipuerunt. Continuatur et aliter versus iste sic: *Dixit Ecclesia me dilectum suum, et merito debes me diligere, quia*

ego liberavi te a peccato primi parentis. *Quia fortis* A *est*. Videlicet ideo debes me ponere super cor tuum, quia dilectio mea fortis est sicut mors. Sicut enim mors non potest impediri quin veniat, ita dilectio Dei non potest aliqua persecutione impediri quin salvationem faciat, ut deducit Paulus (*Rom. viii*). Vel sicut mors destruit corporeos sensus, ita dilectio Dei. Qui enim dilectione Dei bene occupatus est, jam non trahit ex visu aliquam delectationem carnis, nec ex cæteris sensibus. Vel sicut mors, id est, ipse diabolus qui est causa totius mortis. Sicut enim diabolus suis inimicibiliter damnationem confert, ita dilectio Dei salvationem. *Æmulatio*, id est effectus dilectionis, scilicet efficere ea quæ dilectio, exigit sunt cura et importabilia carni; *sicut infernus*, id est insatiabilis est illa æmulatio. Nulli enim in quo abundat dilectio, videtur satis sua dare vel cætera facere quæ exigit dilectio, imo semper vellet plus facere.

« Lampades ejus lampades ignis atque flammarum. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam. »

Lampades ejus. Item describit naturam illius dilectionis, quasi dicat: Ad illam dilectionem festinare debetis, quia *lampades ejus*, id est ardores hujus dilectionis, sunt sicut *lampades ignis*, id est ardores sancti Spiritus, et hoc est quod dicit, *ignis*. Sicut enim ignis calorem ministrat, ita Spiritus sanctus æstum dilectionis, et quia posset esse ignis qui non lucret, dicit *ac flammarum*, id est tales sunt lampades dilectionis quod etiam luceant, scilicet illi qui habent has dilectiones lucent aliis, quia alios illuminant verbo et exemplo. Possumus etiam per lampades accipere homines illos in quibus habitat dilectio sicut in lampade ignis. *Aquæ multæ*. Ostendit iterum aliam naturam dilectionis ut et nos amplecti ipsam velimus, ut ita dicatur: Talis est dilectio. Hanc vero dilectionem neque minæ neque persecutiones parvæ vel magnæ poterunt extinguere. Per aquam accipimus minas et hujusmodi parvas tribulationes, quia extinguunt humanos amores. Per flumina habemus majores adversitates. *Si dederit homo*. Item commendat dilectionem hanc, ut fortiter nos invitet ad eam conservandam, cum dicit esse talem hanc, pro qua si det aliquis *omnem substantiam*, id est universam possessionem suam, et super seipsum despiciet eam, id est despiciabilem judicabit ad comparationem quam obtinebit.

« Soror nostra parvula, et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostræ in die quando alloquenda est? Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea. Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. »

Soror nostra, dicit sponsus. Lex dilectionis tam gravis est, sed soror, id est Ecclesia de Judæis quæ dicitur soror Christi, quia et de eadem carne, et cœteres regni cum Christo, ut noviter conversa est,

A parvula adhuc tenera in fide et ubera, id est doctrinam non habet ex se, et ideo nisi auxilium ei præbeamus, legem dilectionis ferre non poterit. *Quid faciemus?* Dicit sponsus ad amicos suos: Quia soror nostra adhuc parvula est, oportet ut conferamus auxilia ei, et *quid faciemus ei in die quando alloquenda est?* In hoc præsentī tempore in quo instituenda et alloquenda est ut post hanc vitam digna inveniatur, quæ Christo copuletur in nuptiis. *Quid faciemus*, dico hoc scilicet *si murus est*, id est si aliqui sunt in hac Ecclesia qui sint murus et defensio aliorum. *Ædificemus super eum propugnacula argentea*, id est sententias quibus sciant se defendere et alios impugnare, et hæc *argentea*, id est tinnientia compositione eloquii, scilicet sapientes et eloquentes faciamus eos. *Si ostium est*, id est si aliqui sunt in hac Ecclesia introducentes, *compingamus illud*, id est aliquid apponamus quod sit eis ad honorem, *compingamus*, dico *tabulis*, id est tales adjungamus qui sint tabulæ, id est subtiles et bene dotati ad voluntatem Christi, ut isti tales sint auxilio eis qui sunt ostium. *Tabulis dico cedrinis*, id est tales adjungantur qui sint cedrini, id est impurescibiles, et odore suo vermes occidentes.

« Ego murus et ubera mea sicut turris, ex quo facta sum coram eo quasi pacem reperiens. Vineam fuit Pacifico in ea quæ habet populos. Tradidit eam custodibus, vir afferat pro fructu ejus mille argenteos. Vineam mea coram me est. Mille tui Pacifici, et ducenti his qui custodiunt fructus ejus. »

Ego murus. Vox Ecclesiæ Judæorum, proferentis perfectionem suam, ut ita dicat: *Dicis; Si murus est, ædificemus*. Ego quidem murum habeo, id est quidam sunt in me qui sunt murus et aliorum defensio, et sunt in me *ubera*, id est doctores sancti qui sunt *sicut turris* inexpugnabiles et invincibiles in doctrinis suis. *Dico quia hoc habeo et ex eo tempore ex quo facta sum coram te*, id est in bene placito tuo *quasi pacem reperiens*, quæ prius discordiam per peccatum habueram. *Vinea fuit*. Ostendit Ecclesia de Judæis quod ipsa debeat in Christo pacem reperire, quia Ecclesia de gentibus quæ nullum Dei cultum receperat, pacem cum Deo reperit et hoc dicit: *Vinea*, id est Ecclesia de gentibus in cujus cultu maxime laborandum *fuit Pacifico*, id est pacem invenit cum Deo. *In ea*, supple pace, *quæ habet populos*, id est in qua pace sunt multi cum Deo gentilium, dico quia vinea fuit Pacifico, et propter hoc *tradidit eam custodibus*, id est ordinavit in ea pastores, et doctores, vel angelicos custodes, cujus Ecclesiæ tanta dignitas est ut ille qui vir vult esse, id est viriliter agere afferat dividendo convenienter *mille argenteos*, id est omnia quæ de mundo habet, afferat dico et præsentet Deo *pro fructu ejus*, id est pro vita æterna quæ est fructus Ecclesiæ. *Vinea mea*. Vox sponsi. Dixisti quia Ecclesia de gentibus mihi esset in pace, non solum ea placet mihi, sed universa *vinea mea*, id est omnis Ecclesia

tam de Judæis quam de gentibus *coram me est*, id est in bene placito meo semper existit. *Mille tui Pacifici*; id est omnium simul oblata possessio coram me est. *His autem qui custodiunt fructus ejus* ut sancti pastores qui provident, ne sancti subditi amittant fructus æternitatis, sunt *ducenti argentei*, id est duplex pretium. Ducenti enim duplex est ad centum. Custodes autem sanctæ Ecclesiæ duplex pretium Deo offerunt, quia et se immaculatos Deo observant, et alios lucrantur, et ideo duplici præmio remunerantur.

« Quæ habitas in hortis, amici auscultant te, fac audire vocem tuam. Fuge, dilecte mi, et assimilare capræ hinnuloque cervorum super montes aromatum. »

Quæ habitas in hortis. Quia sponsus modo Ecclesiæ dixerat: *Vinea mea coram me*, et cætera talia, ne Ecclesia putaret statim assumi ad nuptias, præmonet eam ut iterum, dum non assumitur, laboret et operetur, ut bene parata nuptiis copuletur et hoc dicit: Tu sponsa quæ nondum duceris in thalamo,

sed adhuc habitas in hortis; unusquisque enim fidelium habitat in hortis, id est in Ecclesia, *fac me audire*, id est dignam te effice auditui meo, et habes per quos perferas mihi tam orationes quam opera, ut mihi placent, amicos meos, et hoc est quod dicit, *amici auscultant*, id est parati sunt ut bona opera tua Deo præsentent. Ad hoc quidem fiunt litanie in Ecclesia, ut per sanctorum intercessionem Dominum placidum invenire mereamur. *Fuge, dilecte mi*, quia me oportet habitare in hortis, nec possum adhuc sociari tibi in thalamo sic sicut vis, id est sustineo mihi abesse præsentiam corporis tui. Hoc autem rogo ut condescendas nobis et cognitionem tuam non solum perfectis, sed per ipsos ostende inferioribus. Et hoc dicit. *Assimilare capræ hinnuloque cervorum*, scilicet descende in colles ut videaris ab humilibus. Tu dico *habitas super montes*, id est villis altioribus qui sunt eminentes in virtutibus. Montes dico *aromatum*, id est de quibus profertur Deo odor virtutum ac bonæ operationis.

ENARRATIONES

IN EVANGELIUM MATTHÆI.

CAPUT PRIMUM.

Liber generationis. In ipso exordio satis ostendit quod de humanitate Christi sit acturus, cum a carnali generatione incipiat. *Generationem enim ejus divinam quis enarrabit?* (*Isa. viii.*) Notandum quod, secundum materiam exordii, libro suo etiam nomen posuit, morem Hebræorum secutus, quorum libri ex primordiis intitulantur, sicut liber primus Moysi Genesis vocatur, quia in exordio de genitura mundi agitur, et sicut Exodus, in cujus principio de exitu filiorum Israel de Ægypto tractatur. Bene congruit Novum Testamentum Veteri, quia illud incipit a generatione primi hominis et creatione mundi, istud similiter a generatione secundi hominis et restauratione mundi. Illud vocatur Genesis, istud liber generationis. Illud agit de præceptis, sed imperfectis; istud vero de institutionibus, sed perfectis. Illud de sacerdotio et hostiis, sed figurativis; istud vero de quodam sacerdote, scilicet vero, sed et quadam hostia perfecta cæteras complente. Illud agit de liberatione Ægypti, istud de liberatione inferni. Illud agit de introductione in terram promissionis, et istud de introductione nostræ captivitatis in cælum. Sed hæc generatio est opposita priori, quia illa duxit nos ad damnationem, ista ad reparationem. Illa de paradiso expulit, ista reduxit. Dicamus ergo: Liber generationis, scilicet hic est, sicut dicitur: *Visio Isaïæ, filii Amos* (*Isa. i.*), sine pronomine hic. Cujus autem sit

generatio, postea subdit. Non Adæ nos perdentis, sed Jesu, id est salvantis. Non expellentis a paradiso, sed Christi, id est reducentis nos ad paradisum. Multi fuerunt antiquo tempore, quibus datum est hoc nomen, quod est Jesus, sed in figura istius, sicut Jesu Nave, id est Josue, filius Nun (Jesus et Josue idem sunt). Nave et Nun idem sunt. Jesus Hebraicum est, et dicitur Græce σωτήρ, Latine salvator. Jesus fuit ei proprium nomen, sicut nuntiatum est ab angelo, Christus vero nomen officii. Christus enim significat eum unctum fuisse in regem et sacerdotem. Nota quod non sufficebat dicere Jesu, nisi diceret et Christi. Cum enim vellet fidelibus Judæis ostendere generationem illius, qui erat in lege et prophetis promissus, nomen usitatum Judæis ponere debuit, quod est Meschiah. Sciendum quod idem est *meschiah* apud Hebræos, quod *christus* apud Græcos, et *unctus* apud nos. Matthæus itaque Hebraice scribens, non dixit Christi, sed Meschiæ, sed Græci translatores posuerunt Christi. Sequitur alia determinatio: *Filii David.* Ostendit enim eum natum esse de patribus illis, de quorum semine promissus fuerat, scilicet de semine David et Abrahæ. Quare dicitur specialiter filius David et Abrahæ. Illis enim duobus tantum promissus fuerat. Abrahæ quidem ubi dictum est: *In semine tuo benedicentur omnes gentes* (*Gen. xii.*). Et David: *De fructu ventris tui* (*Psal. cxvii.*), etc. Et in Paralipome-